

KAPİTALİZM ve TÜRKİYE'DE SORUNUN
KONUSU ÜZERİNE

1976

balı

GİRİŞ

Türkiye devrimci hareketinde hâla hotzotçu tavırlar ve onun belirlediği ilkeler hâkimiyetini sürdürmektedir. Sosyalist düşün-
cenin, o dar aydın çevreyi yıkıp soyutta olsa kitlelerin kulağına
çarpması 1960'dan sonra olabilmıştır. O dönemde getirilen bir takım
yasal haklarla birlikte, yayın ve kültür alanında da geniş olanak-
lar sağlanabilmıştır. Fakat, bu durumu iyi kullanamayan küçük burju-
va darkafalılığı içindeki aydınlarımız, teorinin süratle kitlelere
yayılp maddi güç haline gelmesini becerememişlerdir. Küçük burjuva
darkafalılığı içerisinde teori, laf yapabilmek için öğrenilmeye ça-
lışılınca başarı derecesinde o kadar olumlu olmuştur.

1971'e gelinceye değin, Türkiye devrimci hareketi karanlıklar
içerisinde bağulmaya çalışılmış, yine küçük burjuva entellektüelleri
arasında debelenip duran teori, bunları küçük burjuva aceleciliğine
itmıştır. Bu durumdan yararlanan egemen güçlerinde desteğiyle 1968-
1971 dönemi arası Türkiye'de ihtilâl naraları atılmaya başlanmıştır
Örgütlü ve kitle desteğinden ~~sonbahar olan rın örgüt~~ yoksun o-
lan bir yığın küçük burjuva örgütleri türetilmiş ve bunlara sabah a-
kşam ihtilâl öğretilmeye çalışılmıştır. Örgütsüz ve kitle deste-
ğinden yoksun solu sokağa çekerek imha edeceğini iyi bilen burjuvazi
bu durumu çok iyi kullanmıştır.

1971'e kadar kendisine sosyalist diyen kuruluşlar içerisinde
kitle desteğini nispeten de olsa kazanmış olan TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ
bu durumu iyi değerlendirememiş, parti içerisindeki örgütlenmeyi ge-
nel ilkelere göre yapamamış, suni bir kalebalığa kendini kaptırarak
neredeyse iktidar alternatifi olduğunu zannedecek kadar laubalileş-
miş ve laçkalasmış bir durumda 1971'e gelmiştir. Diğer örgütlerin ise
günahlarını ve sevaplarını bu pota içerisinde aramak gerekir. Yıllar
dır bu mücadelenin içerisinde oldukları halde teorik ve pratik olarak
kendilerine bir yön verememiş olmaları, o dönemde yetişen genç neslin
yanlış eğilimlerine sebep olmuştur. "Biz biliriz, biz yaparız" gibi
ukalâ, hotzotçu tavırlar ve o dönemde kendini Türkiye devrimci hare-
ketinin tarihi (1) olarak gören hastaların ot kosturduğu karanlık
bir ortamda el yordamıyla doğru yolun bulunup çıkarılması elbette ki
çok zor olmuştur. Türkiye'de Marksist-Leninist teori bizim aydın çev-
rede yeteri kadar incelenmemiş veya incelenmemiş, yarım yamalak öğ-
renilmiş olan teorisinde yarım yamalak pratiği olmuştur. Marksist
teori öğrenilirken Lenin'in önermiş olduğu ekonomi, felsefe, tarih
öğrenme zorunluluğu kulak ardı edilmiş, bu üç bilim dalını her Mark-
sist-Leninist'in öğrenmesi gerekirken hızla gerilla kitapları piya-
sayı sarmış, ve hal böyleyken bir sosyalist vatandaşta bu durumun dü-
zeltilmesi veya doğruların anlatılmasıyla ilgili bir çalışma yapma-
mıştır. (Bu karmaşa içerisinde kendine yol balmaya çalışan arkadaş-
larada anarşist veya goşist dangası basarak, kendi pasifist, pis yüz-
lerini gizlemeye çalışmaları, onların bu işte kime hizmet ettiklerini
açıklayıcı kanıtlardır.) Bu şartlar altında 1971'e gelinmiştir. 12
Mart 1971'de askeri çuntanın vermiş olduğu muhtıradan sol hareket a-
dına medet unanlar, kendi yüzlerini kendileri açığa çıkarmada gecik-
mişlerdir. Bu muhtıradan medet unar teoriler ileri sürmek, ülkeyi
sınıfsal tahlillerinde yerli yerine oturtmamakla ~~aslanamlıdır~~.
Türkiye toplumu üzerinde derinlenesine bir Marksist-Leninist çalış-
ması sürdürmek zahmetine katlanmış olsalardı, elbette ki bu dönemde ve
bundan sonra ordudan medet unar bir tavıra girmezlerdi.

1) Aydınlık-Sosyalist dergiye açık mektup (M.Çayan)

Türkiye İşçi Partisi, 12 Mart muhtırasını değerlendirirken, muhtıranın niteliği ile ilgili, o dönemde ileri sürülen görüşlerin en tutarlısının ve en doğru yaklaşımın kendileri tarafından yapıldığını "diğer örgütleri de alabildiğine eleştirerek" izah etmek gerektiğini duymaktadır.

TIP'in, içinde bulunduğumuz ortamda, Türkiye tahlillerine baktığımızda, o dönemde (1971 öncesi) uygulamış olduğu ikircikli politikayı bırakmadığını görüyoruz. Gizli kapaklı yürütülen "darkapıcılık" politikası bugün, teorik ve pratik olarak hâla TIP'in genel politikasına hâkimdir. Teorik olarak ne yapılmak istendiği birçok kez konuşulduğundan, pratik uygulamaları da o derece başarısız ve yanlış olmaktadır.

14 Ekim seçimlerinden çok sonra, burjuvaziden kesin içtihat (izim) "aristokratlar ve solcular", bir araya gelerek, Türkiye devrimci hareketi adına yola çıktılar ve eskiden kalan mirasın bütün iyi yönlerini kendilerine yontarak sekterizme saplandılar. Burjuva sosyalizmi ni devam ettirme uğraşları, sözde işçi sınıfına sarılarak kitleyi pasifize etmeleri ile gizlenmeye çalışıldı. Parti, militan kadro eğitimi ni gereği gibi yapmadığı için, kitlelerin pratik içerisinde yönlendirilmesi ve başarılı kitle mücadelesinin verilmesi de olanaksızlaştı.

Lenin şöyle yazmaktadır; "Sosyalist partiler tartışma kulüpleri değil, mücadele halindeki proleteryanın örgütleridir." (Proleterya İhtilali Ve Dönek Kautsky, Sy.13)

12 Mart faşist muhtırası ile ilgili doğru çizgi belirleyemediklerimize, 16 Mart 1976 Salı günü çıkan "Çark Başak" adlı yayın organlarında muhtıra ile ilgili görüşler ileri sürmektedirler. Yazının tümü çelişkilerle dolu, "Biz yazıyı bir bütün olarak değerlendirdik, okuyucu yazının tümünü okuyunca bu konuda bize hak verecektir."

Söyle denmektedir; "Yeni hükümet kuruluşunu tanımlayıp meclisten güven oyu alacağı benziyor. Üstelik reformlara girişmeye de niyetli, zaten 12 Mart muhtırası da bunu şart koşuyor. O takdirde ne olacak?" "Eğer olduğu çok iyi gördük Bay TIP'liler. Muhtıra ile ilgili bu kadar ikircikli değerlendirmeler yapıp ondan sonra da en doğru görüşleri biz getirdik demek, bizim tabirimizle yüzsüzlük olsa gerek. Ülkede reform niteliğinde en küçük de olsa bir ileri adım atılmadığı reform A'layışı mızda onlardan çok farklıdır. gibi ülke ekonomisi alabildiğine bir durğunluğa itildi ve buna bağlı olarak "1960" ta getirilmiş olan bir takım burjuva yasal haklarda alabildiğine geriletildi.

Sonra şöyle denmektedir; "Reformların yararlılığı ne olursa olsun işçi sınıfımızın ekonomik ve politik örgütlenme ve mücadele özgürlükleri kısıtlanmaya kalkışacaksa "yeni düzen" bizim için mekbul değildir" (Çark Başak aynı sayı).

Hen 12 Mart muhtırasıyla ilgili doğru tahliller getirdiklerini söylemekte (faşist olması bakımından) püfün sonra da, varsayımlara dayanarak kendilerini, kendi politik görüşlerini, ilerde durumu kurtarabilmek için açık kapı bırakarak sonuçtan en az zararla çıkmaya çalışmaktadırlar.

"Erim'in ve çalışma rakadışlarının iyi niyeti bir teminat değil, bir denilmiyor? Kapitalizmi geliştirmesi bakımından mı yoksa, devrimcilerle uygulayacağı iyi niyet bakımından mı? Burası da kapalı. Ama Erim, devrimcilerin başına bir "BALYOZ" gibi ineceğini çok kısa zamanda da söyledi, bu durumda iyi niyetli de olsa, kötü niyetli de, olsa hiç bir şey gerekmiyor. Sürekli yanlış üstüne yanlış yapılıyor sonra da yanlışlar doğru gösterilmeye çalışılıyor. "Farzi" mahel hükümeti girerler (ERİM hükümeti kastediliyor) hepsi kişisel mençleri bakımından sosyalist olsalar bile bu bir teminat teskil etmez" (Çark Başak, aynı sayı) Bu ne kadar ilkel materyalizm? Emperyalist ülkelerde bile -ki burjuva demokrasisi alabildiğine uygulandığı halde- hükümette yer alanlar sosyalist olmaları parmakla sayılacak kadar azdır. Faşist bir darb

nın yapıldığı Türkiye'de , cumhurbaşkanının belirlediği hükümetteki adamları inancını bakanından tahlil ederek sosyalist olmalarını düşünmek , ve sonra da utanmadan bu olayı en doğru biz değerlendirdik diye kendine pay çıkarmak.Pes doğrusu!

Burjuva pasifizmi ve legal ortam solculuğu aşgrya alacağımız bölümlerde kendini daha da açık ortaya koymaktadır.Bizim bunları bu denli sert eleştirmemiz işçi sınıfını kendilerine siper ettikleri içindir. Hem işçi sınıfı da , Hem sosyalizm de, ondan sonra da kalk meseleyi alabildiğine çarpıt. İşte kabul edemediğimiz yan burası. Bakın kendilerini legal ortamda nasıl boğuyorlar! "İşçi sınıfının anayasal hak ve özgürlüklerinin kısıtlandığı yok edilmeye gidildiği yerde her türlü "devrincilik "(Müsaade edilirse biz buna zevzeklik diyeceğiz) ve herkes için demokrasi biter " -(Çark Basak, aynı sayı) Bu denli küçük burjuva dar-kafalılığı karşısında biz yine pes ettik. Belki sizler -legal ortam solcuları- için bitebilir ama, niye herkesi kendinizle aynı kaba koyu yorsunuz? Biz yine , bu durumun yanı , her türlü yasal hakkın kesin olarak olmadığı bir ortamda bile olsa, devrincilerin gerçek işçi sınıfı sosyalistlerinin , çalışma olanakları bulabileceklerini ve bulmaları gerektiğini kesinlikle savunacağız. Gördünüz mü arada ki farkı?

Burjuvazmin izin verdiği ölçüde solculuk yapan baylardan zaten bir şey beklenmemektedir ama, bunların ikiyüzlülüğünü kitleler önüne sermekte bizim görevimizdir. Çünkü , geçici de olsa onların etrafında bulunan iyimiyetçi unsurların proleter devrinci hareketine katılmalarını sağlamak için , onların anti-marxist, anti-leninist görüşlerini sergilemeliyiz. Biz burada Lenin'in görüşlerine başvurmayı uygun gördük. Lenin, Kautsky'cilerin ve bu arada Legien'in de burjuva dalkavukluğu yapmasını çok açık bir şekilde sergilemekte ve şöyle demektedir:"İşçi sınıfının sosyal demokrat örgütlerinin liderleri pozuma bürünmüş burjuva usaklarından korku halinde "dinleyin" sesleri geldi.

İbretli bir manzara. İnsanlar burjuva yasallığı tarafından öylesine bayağılaştırılmış ve aptallaştırılmış ki, devrinci mücadeleyi yürütmeye amacıyla başka cinsten örgütlere yasa dışı örgütlere ihtiyaç olduğu na inanmıyorlar bile . İnsanlar öylesine düşünmüş ki , yasal sendikaların önemli kuruluşlar olarak korunması , buhran zamanı ne de olsa akla uygun sayıldığı halde , polislin izniyle var olan bu sendikaların bir tür sığınağına olduğunu düşünüyorlar. Opportunizmin canlı diyalektikliği şudur:Yasal sendikaların büyümesi ahmak ama vicdanlı darkafalıların kendilerinin kitaba uydurma alırska-lığı, bir buhran anında bu darkafalıların hain ve aldatıcı olduklarını gösteren bir durum yaratmıştır. Bu hainler, yığınların devrinci enerjisini yatıştırarak, ovsa, bu bir sans işi değildir. Devrinci bir örgütün kurulmasına başlamak zorunludur. Yeni tarihi durum, proleter devrinci eylem çağı, bunu istiyor. Ama bu çağ, eskikiki eski liderleri, devrinci enerjiyi boğanları, eski partinin liderlerini aşarak, partiyi yıkmaya yoluya başlayabilir." (Proleterya vhtilali ve Dönek Kautsky, Sy. 56)

Paragrafta sorun gayet açıktır, TIP oportünistlerinin koymuş olduğu tarzla , Lenin'in yukarıdaki sözlerini karşılaştırıp bir yargıya ya varmayı biz okuyucuya bırakalım ve birkaç cümle ile kendi görüşlerimizi açıklayalım. Legal ve illegal çalışma birbirinden aynı çalışma tarz tarzları değildir fakat, dönem dönem biri diğerinin önüne geçebilir. Bu durumu yalnızca mücadelenin verildiği ortamın koşulları belirler. Devrinci çalışmanın yasal ortama hapsedilmesinin bizi "Proleteryanın Demokratik Diktatörlüğü" ne götürmeyeceği , ancak, burjuvazi ile uzlaşmayı ve beraber yaşamayı getireceğini uzun uzun izah etmeye gerek yok. Burjuva pasifist çizginin , savunucularınının sağ saplantıları kadar çalışmayı illegalite de boğmak ta en az onun kadar yanlıştır. Kitle bağının göms olarak sağlanabilmesi için legal, kitleye öncülük edecek kadroların yetiştirilmesi için de illegal çalışma zorunludur.

1968-1971 döneminde kadroların bilinç düzeyinin düşük ve te-
orinin bir dogma yapıllıp raftara kaldırılır durumda olmasını
çok iyi kullanan burjuvazi 1971'den başarıyla çıkmıştır.

Sosyal olayların evrimsel gelişmesi neticesi de olsa
-ki devrimci düşünce devrimci tarzda gelişmiştir- kitlelerin xx
ve buna bağlı olarak kadroların bilinçlenmesi, burjuvaziyi ciddi
ciddi düşünmeye itmiştir. -Bunu çok önceleri kavrayan dünya
burjuvazisi bir Sovyet-Çin çatışmasını alabildiğine körüklenmektedir.
O dönemdekilerin ve kadroların bilinçsizliğini değişik yönde kul-
lanan burjuvazi, bugün taktiğini değiştirmiş, gelişen olayları yine
çok iyi izleyerek farklı yöntemler uygulamaya başlamıştır. Bu teorik
karmaşası içinde acil meseleler yine rafa kaldırılarak yüzeysel bir
takin konularında tartışmalar derinleştirilmeye çalışılmakta ve bu oya
na sovyet-sosyal emperyalizmi kabul edenlerde, etmeyenlerde xxx
açıkça görünmektedirler. Bu teorik karmaşıklığın genelde şekillenmesi,
özel olarak bazı gibi ülkelerde somutlaşmasıyla belirgin bir hal al-
maktadır.

Fakat ş. kesinkes açıktır artık; "Sovyet sosyal emperyalizmi"
tezi, dünya burjuvazisi tarafından küçük ülkelerdeki sol hareketi par-
çalanak ve kolayca yok edilmek için ülkeler devrimci hareketine
enjekte edilmektedir. Burjuvazinin bunlara, var gücüyle sarılacağı
devrimci mücadelede karşı devrimci olarak kullanacağı, artık her
geçen gün kendisini dünya pratiğinde ve buna bağlı olarak da ülkemiz-
de açıkça göstermektedir. Bu durumun teorik ve pratik olarak kitle-
lere anlatılması, bugünkü acil meseleler arasında yer almaktadır.

Dünya halklarının en büyük desteği olan şanlı Sovyetler Bir-
liği elbette ki emperyalist kuvvetlerin korkulu rüyası olacaktır.
Çünkü onlara, onların pratik deneylerine, hayatın derinliklerinden
çıkartılarak teorileşmiş bir tez, Leninist tez eylem klavuzu olmakta-
dır. Bu tezin devrimci parti tarafından derinlenmesine hazmedilip
hayata uygulanacağı zaman, burjuvazi artık ölüm çanlarının çaldığı
saatlerin geldiğini, geçirdiği deneylerle çok iyi bilmektedir. Onun
içindir ki bugün bu teorik karmaşası içerisinde yanlış eğilimler
körüklenmektedir. Enternasyonalizm küçük burjuva ideolojisinin mad-
desine aykırıdır. Bu sebeple, bu sapık görüşün küçük burjuva katman-
ları arasında rağbet görmesi doğaldır, ve şanlı devrim yoluna bun-
ların çıkacağını da çok iyi bilmekteyiz.

Küçük burjuvazinin sınıfsal karakteri gereği teoriyi kabullen-
mede de kendisine en uygununu seçmesi elbette ki doğaldır. Üretin
kategorisi içerisinde küçük çapta üretin aracına sahip olması veya
bir miktar toprağının olması ona her gün burjuva olma hayalleri
gözdürür. "Aç tavuk kendisini buğday ambarında görürmüş." Farklı bir
üretin kategorisi içerisinde bulunması onun farklı düşünmesini de
zorunlu kılar. Marx şöyle diyor: "Maddi hayatın üretik biçimi genel o-
larak toplumsal, siyasi ve fikri hayat sürecini şartlandırır. İn-
sanların varlıklarını belirleyen bilincileri değildir, aksine onların
toplumsal varlıkları bilincilerini belirler." (2)

Durum böyle olunca buldukları maddi ortam yukarıda söylediği
niz gibi düşünce tarzlarının da o tür sapıklıklarla dolu olmasını
artık zorunlu kılmaktadır. Netice olarak şunu ayrı bir parantezde
vurgulamak istiyoruz; "Sovyet sosyal emperyalizmi" görüşü küçük burju-
va görüşüdür. (3) "İnsanlık ancak halledebileceği meseleleri mesle-

2) - Marx-Engels, Felsefe İncelemeleri, Sy.78

3) - Emegün Kurtuluşu Gurubu, Broşür.3

edinir. Çünkü daha yakından bakıldığında daima bir zat o meselelerin ancak onu halletmek için gerekli maddi şartlarının zaten mevcut olduğu veya oluşum halinde bulunduğu hallerde belirdiği görülür."(4)

Bugün Türkiye devrimci hareketine sokulan bu sapık görüşü tecri rit etmek ve bu görüşün arkasında hangi mihrakların mevzilendiğini açığa çıkarmak acil mesele olsa gerek. Solda "Sovyet sosyal emperyalizmi"ne sarılan baylar bu sapık görüşleriyle fasistlerin "Ne Amerika ne Rusya, Milliyetçi Türkiye" amacına hizmet etmektedirler. Bu görüşün şekilde aynı olsa bile, öz olarak farklı olduğunu iddia ediyorlar sol oportünistler. Öz ve şekil arasındaki diyalektik bağı anlayamadıkları için böyle söylemektedirler. Biz Engels'in bir görüşüne bunlara cevap vermek istiyoruz; "Burada ancak dokunup geçmek zorunda kax kaldığı meselelerin bu cephesini bana kalırsa hepimiz gereğinden çok ihmal ettik. Hep aynı hikâyeye; başlangıçta daima esas uğruna şekil ihmal edilir. Söylediğim gibi bunu bendé yaptım. Ve kusurumu daima post-postum (iş isten geçtikten sonra) gördüm. Bu hususta hiç yetkili olmayan eski bir suç ortağı olmak dolayısıyla size herhangi bir sitende bulunmaktan çok uzagım fakat hiç olmazsa gelecek için bu noktaya dikkatinizi çekmek isterim."(5)

Engels 14 Temmuz 1893'te Frans Mehring'e buhları yazarken konu farklı idi fakat, üzerinde tartışılan konunun o konuyu somutlaştırarak ancak bilimsel yargılardan kurtulması elbette ki düşünülemez. Diyalektik yöntem itibarıyla evrenselleşmiş doğrular, hayatın yaşayan pratiğinden çıkmışlardır ve hayata öncülük etmektedirler. Şeklin öze feda edilmemesi meselesindeki inceleme, bu görüşlerin göz önünde bulundurulurken yapılsa, hiç te şeklin öze feda edileceği anlamı çıkarmamaktadır. Siyasal yaşantıdaki çalkantıların temelinde ekonomik nedenler yatmaktadır. Farklı ekonomik kategori içerisinde bulunan unsurların sınıfsal yapıları gereği enternasyonal düşünceyi benimsenmeleri söz konusu edilemez. Ancak, bunların yanlış ve hatalı teorik görüşlerini, tarihi kategori içerisinde değerlendirerek tarihi gelişmelerle beraber süratle tecri rit etmek zorunluluğu, Marksizm-Jeninizm'e inandırmış gerçek işçi sınıfı devrimcilerinin kesin görevidir. Biz bu açıdan hareketle, üçüncü broşürümüzde bunu yapmaya çalıştık. Bu inceleme, bunlardan görüş olarak farklı olsalar bile Türkiye devrimci hareketini teorik ve pratik olarak yanlış yorumlayanların yanlışlıklarını sergileyebilmek amacıyla kaleme alınmıştır.

4) Marx-Engels Felsefe İncelemeleri, s. 79

5) a.g.c. s. 157.

KAPİTALİZM MESELESİNİN KONUSU ÜZERİNE BİRKAÇ AYRINTI

"Pazar gelişimi sırasında kapitalist ekonomiyeye dönüşen meta ekonomisine ait bir kategoridir ve ancak kapitalist ekonomi altında tam egemenlik ve evrensel gerçeklik kazanır. Bu yüzden, iç pazara ilişkin temel teorik önermeleri incelemek için, basit meta ekonomisinden başlanmalı ve onun teorik olarak kapitalist ekonomiyeye dönüşümünü izlenmelidir." (6)

TOPLUMSAL İŞ BÖLÜMÜ ÜZERİNE

"Meta ekonomisinin temel toplumsal iş bölümüdür. İmalat sanayi, hammaddeler sanayiinden ayrılır. Bunların her biri meta olarak bir belirli ürünler üreten ve bunları başkalarının ürünleriyle değişen türlere ve alt türlere bölünürler.

Meta ekonomisinin gelişimi ayrı ve bağımsız sanayi dallarının sayısında bir artışa yol açar. Bu gelişime yalnızca her ayrı ürünün değil, hatta bir ürünün her bir ayrı parçasının yapısını yalnızca bir ürünün yapısını değil hatta ürünü tüketim için hazırlanmada ki ayrı işlemleri bile özel bir sanayi dalına dönüştürme eğilimini taşır. Doğal ekonomi altında toplum türdeş bir iktisadi birimler yığından (ataerki köylü ailelerinden, ilkel köy topluluklarından, feodal mülkanelerden) oluşuyordu ve bu birimlerden her biri çeşitli türde hammaddelerin elde edilmesinden bunların tüketim için enson hazırlığına kadar bütün iktisadi faaliyet biçimleriyle uğraşıyordu. Meta ekonomisinde ise türdeş olmayan iktisadi birimler doğar ayrı iktisadi dallarının sayısı artar ve tek aynı iktisadi görevi gören iktisadi birimlerin sayısı azalır. Kapitalizm için bir iç pazar yaratılması sürecinde baş etme olan şey toplumsal iş bölümündeki bu işlemlerin ayrı ayrı gelişmesidir." (7)

Üretimin pazar için yapılmasıyla beraber, toplumsal iş bölümünün şekillenmesi kapitalist gelişmelerin ilk belirtileri olacaktır. Osmanlı toplum yapısındaki iktisadi gelişmelerin belirtileri olarak meta ekonomisine geçişin ilk aşamaları ve buna bağlı olarak kapitalistleşmenin ilk temel gelişme seviyeleri toprakta mir'î toprak sisteminin çöküşüyle ve ev ekonomisinin buna bağlı olarak yıkılmasıyla şekillenmeye başlamıştır. Kapalı ekonomiden meta ekonomisine geçişin belirgin özellikleri küçük sanayinin en üst düzeyde gelişmesiyle olmuştur.

Kapalı ev ekonomisinden çıkışın nedenleri bir zorunluluk olmuştur. Ürettiği tüketebilmesini dar kalıplarının yıkılmasıyla, kapalı ev ekonomisinden çıkışın nedenleri bir tüketim için yapılan üretimin artık talebe cevap verememesiyle, aileler arasındaki meta alışverişleri giderek toplumlar arasında meta alışverişine dönüşmüştür. Meta alışverişindeki bu gelişmeler, meta üretiminde de talebe karşılık arzın artmasına ve buna bağlı olarak metaların üretiminin çeşitlilik kazanmasına neden olmuştur. Metaların talepten doğan bir zorlanmayla -Meta ekonomisinin gelişmediği dönemlerde - çeşitlilik kazanmasıdır ki onların yapısını, üretimini çeşitlendirmiştir. Böylece meta ekonomisinin gelişimi ayrı ve bağımsız sanayi dallarının sayısında bir artışa yol açmıştır.

6) Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi, V.İ. LENİN, s. 25

7) a.g.e. s. 26

Doğal ekonominin hâkim olduğu dönemde, Osmanlılıkta, ataerkil köylü ailesi, ilkel köy topluluğu, merkezi feodal devlet sistemi hüküm sürmekteydi. Daha ziyade mir'î toprak sistemine dayanan ve merkezi feodalite olarak şekillenmiş bir düzen içerisinde bulunur. Osmanlı toplumu, tüm üretimin devlet tarafından denetimiyle yürümeğe teydi.

Mültezimlere para karşılığında kiralanan belirli toprak parçalarına üzerinde yaşayan halk tabakaları, üretimde ne ile uğraşırlarsa uğraşırlar ürettiklerinin bir bölümünü direkt devlete, bir bölümünde mülteziime vermeye yükümlü idiler.

Meta ekonomisinde, pazarın ortaya çıkışıyla, pazarın gelişmesinin ise meta ekonomisiyle olan doğrudan ilişkisi, kapitalizme temel tepkil eden gelişmelerdir. Lenin, doğal ekonominin türdeş birimlerden oluştuğunu yazarken, insanlığın ekonomik olarak henüz kapalı ekonomi sınırları içerisinde olduğunu ve bunun meta ekonomisiyle ancak şekil değiştirdiğini, meta ekonomisinde "türdeş olmayan iktisadi birimler doğar, ayrı iktisat dallarının sayısı artar, tek ve aynı iktisadi görevi gören iktisadi birimlerin sayısı azalır" demek, kapitalizmin tek tekeli niteliğinin ilk belirtilerini doğal ekonomiden meta ekonomisine geçişin ilk aşamalarında görmüştür.

Kapitalizmin en yüksek aşaması olan emperyalizmde de bu iktisadi birimler giderek belirli ellerde toplanmış ve bir sanayi dalında birden fazla iş küçük işletme varken, sermayenin ve işgücünün yoğunlaşması neticesinde bu küçük üretim birimlerinin iflas etmesi ile, belirli gurupların bu tip iş kollarında hakimiyeti kaçınılmaz bir hal almıştır. Çeşitli üretim dallarında görülen ve her üretim alanlarında çeşitlilik kazanan bu tip girişimler, üretimin sosyal karakterini arttırmış, toplumsal iş bölümünün bu seviyede gelişmesi gidererek kapitalizmde iş pazarının geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Marx, pazar ekonomisine hâkim olan "metanın" meta olabilme, alınıp satılabilme karakterini şöyle açıklamaktadır: "ancak diğer metalar onlar için bir eddeğer oluşturdıkları süreçte yani, diğer ürünler, onların karşısına metalar ve değerler olarak çıktıkları süreçte, böylece üreticilerin kendileri için açıl geçim araçları olarak değil, metalar olarak, yalnızca, değişim değeriyle (paraya) dönüştürülmeleriyle, yabancılaşmalarıyla kullanım-değerleri haline gelen ürünler olarak üretildikleri süreçte ürünler, metadırlar, ya da gerçekleştirilecek, paraya çevrilecek bir değişim-değerine sahip kullanım değerleridir. Bu metaların pazarı, toplumsal iş bölümü aracılığıyla gelişir, üretken emeklerin birbirinden ayrılması onlara karşılıklı olarak birbirleri için pazar hizmeti gördürerek bunların her birinin ürününü, karşılıklı olarak meta haline, birbiri için eşdeğerler haline dönüştürür." (8)

Bir malın pazarda meta karakterini gösterebilmesi, o malın belirgen özelliklerininin olmasına bağlıdır:

- 1) Pazara çıkmış olan bir malın kendisi için diğer bir malın eşdeğer olma zorunluluğu vardır.
- 2) Malları üreten üreticilerin ürettikleri bu malın yalnız kendi tüketimleri için kullanılmaya zorunluluğunun olmaması, pazara çıktığı zaman, parayla alınıp satılma zorunluluğunun bulunması ki, buna Marx yabancılaşma diyor.
- 3) Diğer bir husus, pazarda alınıp satılmak üzere bulunan malın değişim değerinin olması gerektiği gibi birde kullanım değeri olması gerekmektedir.

8) Marx-Das Kapital, c.3 kitap 2 s. 177-178, Rusca çeviri 526

İşte meta ekonomisinde, yani kapitalist ekonomide metaların pazarı, bu metaları üretenlerin ve bu üretim kategorilerinin çeşitlilik kazanmasıyla gelişir, ve bu toplumsal iş bölümüne dönüşerek hem pazar ekonomisini geliştirir, hem de metaların türdeş olmayan bir gelişimini hızlandırır.

Türkiye'de ekonomik tahlillerin araştırılmasına ve bu alanda yapılacak çalışmalara ışık tutması bakımından önem taşıyan yukarıdaki açıklamalar, Türkiye'nin kapitalist ekonomiyle iç içe olup olmadığını açığa çıkartır kanısındayız.

Merkezi feodalite döneminde, tarımda ve sanayide egemen olan doğal ekonomi-kapalı ekonomi-, üretimin çeşitliliği ve üretici güçlerin gelişip ilerlemesi sonucu 1923'te, alt ve üst yapı kurumlarıyla birlikte tamamen yıkılmıştır. Tarımda ve sanayide giderek uzlaşmaya ve dış dünya ile kapitalist ülkeler- ticari, kültürel ve anlaşmalara girişilmeye başlanılmıştır. Toplumsal iş bölümünün iç pazarda egemen olması - meta ekonomisine bağlı olarak- uluslararası ticaret alanında da bu iş bölümünü zorunlu kılmıştır.

1923'teki zorunlu kapitalist dönüşümler ve ondan sonra yapılmaya çalışılan, aralıklarla reform niteliğindeki atılımlar Türkiye'de kapitalizmi tahlil ederken, bazı görüşlerin bunu salt dış etkilenmeye, bazı görüşlerin ise sadece iç dinamığa bağlamaları şeklinde eksik ve yanlış teorik önermeler getirmelerine neden olmuştur.

Toplumsal iş bölümü, meta ekonomisinin ve kapitalist ekonominin bütün gelişme sürecinin temelidir. Bu gelişme, hiçbir zaman salt yapay tedbirlerle hızlandırılmaz ve geliştirilemez. Bizdeki köylü devrimcileri, Türkiye'de kapitalizmi inkâr edebilmek için, hâlâ feodalitenin ağırlıkta olduğunu ileri sürmekte, ve tüm bu söylemlere bütün yazılarında en ufakta olsa yer vermekte, buna bağlı olarak toplumsal iş bölümünü inkâr etmektedirler. Türkiye'de, kapitalizmin egemen olduğunu iddia edenlerin, bu iddialarını ispatlarken yanlış düstükleri durum ise, Türkiye'de toplumsal iş bölümünün kapitalizmin- halkın yaşamının derinliklerinden fişkişmediğini, onun için dışarıdan girmeye çabaladığını ilân etmeye çalışmalarındandır.

Türkiye'de, kapitalizmin gelişmesini ve bu gelişmenin kanunlarını tahlil etmeye çalışan, Dr. Hikmet Kıvılcımlı, kapitalizmin Türkiye'de, Avrupa düzeyinde gelişmesinin baş etkeni olarak "TEFEÇİ-BEZİRGAN" sermayeyi gösterirken, kapitalizmin yapay- dış etkilenme sonucu - Türkiye'ye giriş tarzının daha etken olduğunu söyleyerek, bütün meta ekonomisinin esas temeli olan şeyi, yani toplumsal iş bölümünü yadsımaktadır.

Söyle yazmaktadır Dr. Hikmet Kıvılcımlı; "Avrupa ise, bize istediğini değil, kendi istediğini ithal etti. Batının istediği şeydi: (burada kapitalizm kestediliyor) Batı kapitalizmi için Türkiye, sultan ve avânesi denilen çobanların güttüğü bir sağmal maldı. (Şu durumun aklı gelmesi zorunlu oluyor artık; sanki kapitalizm ve onun gelişmesi, batılı kapitalistlerle ona yardımcılık yapan Türkiye'deki sultanların ve onun avânelerinin inisiyatifinde imiş gibi). Türkiye inçği en iyi biçimde en az masrafla sağlanmalıydı. Alınan sütün kaylağı Avrupa'ya götürülmeliydi, arta kalan ayranı yerli

tefeci-bezirgan ağa pasalara ve beyefendilere bahşis olarak sadaka verilirdiydi.

Sonra yeni yazarın bir alt paragrafında bu görüş daha da geliştiriliyor ve şöyle deniyor: "Türk milletini inek sağarca sağacak olan batı kapitalizmi-kapitalizmi- yalvararak çağırdı. Batılilar Türkiye'ye finans kapital gönderdiler."(9)

Kapitalizm öncesi dönemindeki ekonomik görünüş, sanayiinin tarımdan erkada bir seyir izlenmesi şeklindedir. İmalatın hammaddeler sanayii ile birleşmiş olması ve hammaddelerde öncülük rolünü tarımla üstlenmesi, tarım mallarının ön planda üretiminö gerektirmekte idi. Meta ekonomisinin gelişmesi ile beraberdir ki, iç içe bir durumda olan hammaddelerde sanayiinin birbiri ardı sıra tarımdan ayrılması ve giderek tarımın etkinliğinin yerini alması kaçınılmaz bir durum almıştır.

Kapitalizmin çok gelişmiş olmadığı ekonomilerde sanayii ve nüfusunu değerlendirirken bu durumu salt kapitalizm öncesi, doğal ekonomisi şeklinde anlamak gerekir. gelişmeye önemli derecede katkıda bulunacak olan küçük sanayii birimlerinin yadsınması, ve tarımda dahi üretilmiş ürünlerin alıp verişlerinin organizasyonundaki nüfusu yadsınması, gelişme kanunlarını inkar etmek demektir.

"O halde, ticari ve sınıai nüfusta, tarımsal nüfus aleyhine bir artış olmaksızın kapitalizm düşünülemez ve herkes de bilirki, bu olgu en açık bir biçimde bütün kapitalist ülkelerde ortaya çıkmaktadır. Bu durumun iç pazar açısında taşıdığı önemin çok büyük olduğunu tanımlamaya bile gerek yok, çünkü iç pazar hem sanayiinin evrimine, hem de tarımın evrimine ayrılmaz bir biçimde bağlıdır, sınıai merkezler kurulması, bunların sayısı artışı, ve nüfusu kendilerinin çekmeleri, bütün kırsal sitem üzerinde çok derin bir etki yapmak ve ticari ve kapitalist tarımda bir büyüme yol açmak zorundadır."(10)

İç pazarın gelişmesinin en belirleyici unsurlarından biri, tarımsal nüfusu giderek sanayii nüfusu şekline dönüşmesi ve kapitalizmin motor gücü olan proleterlerin artan bir hızla çoğalmasıdır. Tarımsal nüfusu çözülmesi, buradaki kanalı aile ekonomisinin yıkılmasına bağlıdır ve buna bağlı olarak sanayii nüfusunun darlenip toparlanması, herkesin bildiği gibi kapitalizmin bir zorunluluğudur. Sanayii merkezleri olan şehirlerdeki sanayii nüfusunun artması, kırsal alanlarda da sanayileşmeye ve tarıma makinaların girmesine bağlı bir olgudur. Bu durum, kırsal kesimdeki üretim ilişkilerini ve üretim tarzını alt üst ederek, bu alanlarda bir genişlemeyi ve yoğunlaşmayı getirmektedir.

Türkiye de yapılan ve yapılmaya çalışılan marksist-leninist tahliller ve buna bağlı olarak yapılan yorumlamaların eksikliği ve yanlışlığı, bu tip olgularda yatmaktadır ve marksist-leninist bir bütün olarak değerlendirme alışkanlığının hala kavranılmamış olmasının dan ileri gelmektedir. Doğmatik bir tarzda değil, elbette ki; yapılan genel tahlillerde tarım, sanayii, nüfus, coğrafi şartlar, v.b... herbirinin aynı diskatle gözlemlenememesi ve incelenmemesi bizleri sürekli eksik veya yanlış tahlillere götürmektedir.

KÜÇÜK ÇAPTA ÜRETİM ARAÇLARINA SAHİP OLANLAR ÜZERİNE

Doğal ekonomi-basit meta ekonomisi döneminde, üretimin sosyal karakteri gereği ve üretim araçlarının dağılışı, buna bağlı olarak gelişen

9) Dr. Hikmet Kıvılcıklı - Üretim nedir? s.56

10) V.İ. Lenin - Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi, s.28

sosyal ilişkilerin sonucu, sınıf farklılaşmaları belirlenmeye başlanmıştır. Üretim, bu karakterini pazar ekonomisine kapitalizm kadar koruyamayarak başarılı, nasıl ki iş gücünün ve sermayenin yoğunlaşmasıyla kapitalizme geçiş dönemi baş göstermişse, bu durumabağlı olarak sınıfsal farklılaşmalarda antagonist (uzlaşmaz) bir hal almıştır.

Bu farklılaşma sonucu, iki zıt kutup olan modern toplumun temel sınıfları proleterler-işçiler- ve burjuvalar (para Babaları) meydana gelmiştir. Ancak, toplum salt enegini satanlar-proleterler- ve bunların işgüçlerini ucuza kapatanlar-burjuvalar, üretim araçları sahipleri-den meydana gelmemiştir.

Küçük çapta üretim aletlerine sahip olan, ücretli işçi ile patron arasında denge unsururururumunda bulunan toplumsal kategori -küçük burjuvalar- aynı zamanda subap vazifesi görerek, dönem dönem farklılaşma gösterirler (ekonomik olarak). Burjuvazi de böylece hem iç piyasayı ayarlar, hem de devrin hareketini engelleyebilmek için bunları alabildiğine kullanır, bu sebeple bunları sürekli olarak canlı tutar ve kendi saflarına çekmeye çalışır.

Küçük üreticilerinellerindeki üretim araçlarını kaybederek yoksullaşmaları, onların maddi bakından berbat bir duruma düşmeleriyle eş anlamlı gelmez. Onların elinden çıkan üretim araçları, daha büyük kapitalistlerin bünyesinde, daha büyük işler görmek üzere sekillendirilir, bu sekillenme üretim araçlarının gelişmesiyle ve tekelleşmesiyle doğru orantılı bir şekilde gelişir. Burada üretim araçlarını kaybetmiş olan üreticiler, bu patronların yanına işçi olarak girerler. Üretim araçlarının yoğunlaşması böylece üretimin çeşitliliğini de beraberinde getirir. Üretimin çeşitlenmesi, iç pazarın genişlemesine yol açar ve böylece küçük üreticilerin üretim araçlarını kaybetmelerini ve işçileşmelerini iç pazarı daraltmaz, tersine iç pazarı genişletir, geliştirir. "Unutuluyor ki üreticilerin bir bölümü için üretim araçlarından "kurtarılması", zorunlu olarak, bunların başka ellere geçeceğini, sermayeye dönüşeceğini varsayar, dolayısıyla da bu üretim araçlarının yeni sahiplerinin, önceden üretici tarafında tüketilen ürünleri meta olarak üreteceğini, yani iç pazarı genişleteceğini, üretim araçlarının yeni sahiplerinin üretimi genişletirken, yeni aletler, hammaddeler, ulaşım araçları, v.b... için ve ayrıca tüketim maddeleri için (bu yeni sahiplerin zenginleşmesi, doğal olarak onların tüketiminde bir artış demektir) pazara bir talep sunacağını varsayar. Unutuluyor ki pazar için önemli olan, hiçbir zaman M AN, üreticinin refahı değildir, para sahibi olmasıdır; daha önce sınıfsal olarak doğal ekonomiyi sürdüren ataerkil köylünün refahındaki düşüş, ilindeki para miktarında bir artışla pekala bağdasabilir, çünkü, bu tip bir köylü, ne kadar çok yıkıma uğrassa, iş gücünü satma yoluyla başvurmayacağı kadar çok mecbur olur ve pazardan sağlayacağı (çok az da olsa) üretim araçlarının payı o kadar büyük olur. "Tarımsal nüfusun bir bölümünün /topraktan/ serbest bırakılmasıyla onların eski beslenme araçlarında serbest bırakılması olur. Bunlar şimdi denmiş "sermayenin" (işgücünün satın alınması için harcanan sermaye) maddi unsurlarına dönüşmüşlerdir." (11)

" Tarımsal nüfusun bir bölümünün mülksüsleştirilmesi ve tarım dışına sürülmesi, yalnızca, emekçileri, onların üretim araçlarını, emek malzemesini, sınıfsal sermaye için özgür kılmakla kalmadı ayrıca iç pazara da yarattı." (12)

Mesleki soyut teorik temeller üzerine kurulmaya çalışıldığında, meta ekonomisinin geliştiği bir topluma, küçük üreticilerin ellerindeki üretim aletlerini kaybetmeleri, iç pazarın daralması şeklinde BİRİNDE bir yanlış anlamaya götürürbizi. Halbuki iş bunun tamamen tersi

xi 11) Kapital-Marx, cilt 1, s. 776

12) a.g.c. s. 778

bir hal göstermektedir.

Dr. Hikmet Kıvılcımlı iç pazar sorunu ile ilgili şöyle yazmaktadır. Konunun bütünselliğini yitirmemesi bakımından uzunca bir bölüm aktaralım.

a) iç pazarın daralması:

İç pazarın daralması nedendir? Bu, ya fazla meta arz edilmesinden, yahut o piyasada ki metaların eksik talep edilmesinden ileri gelir. Emperyalizm iç piyasasında bunların ikisi birden olur. Yani hem arz artar, hem talep eksilir.

1) Meta arzının çoğalması: İzafti surette talebin azalmasını ardından getirir. Meta arzının ifaflı olarak artması, isin veriminin büyümesi neticesidir. Kapitalizmde isin verimini (metaların arzını) çoğaltan:

i) Kapitalin organik bileşiminin yükselmesi

ü) isin siddetinin arttırılmasıdır.

i) Kapitalin organik bileşimi yükseldi. Demek değişmez kapital (makinalar, ilk madde, vs. tesisata yatırılan sermaye) pek çok arttığı halde, değişir kapital (işçi ücreti) az arttı, yani nispeten eksildi demektir. Makinalar büyüdükçe isin verimi, imal edilen esya kitlesi yani arz edilen metalar yığını büyür. Ücretler nispeten eksildikçe işçilerin ve çalışan tabakaların büyüyen metalar yığınından satın alabildiği pay da eksilir. Bu yüzden metaların talebi azalır. Böylece arz, çoğalırken talep azalır. (13)

İç pazar sonunu kapitalizmin bir olgusudur. Kapitalizmi tahlil etme eye çalışırken, kapitalist ekonominin bütünselliği içerisinde meta ylarının birbirinden koparılmadan incelenmesinin bizi doğru sonuca götüreceğini söyledik. İç pazar veya meta ekonomisi yukarıda söylen diği şekilde bir mübadele meselesiymiş gibi yanıltıcı bir şekilde konuşmaz.

İç pazarın meta ekonomisine bağlı bir ^{talepleri} tarihi kategori olduğunu söyledik, buna göre metaların arz veya talebi değil, metaların üretim kategorisi içerisindeki mülkiyet ilişkileri, mülkiyet tarzları belirler. İç pazarın daralığı genişlenmesini, iç pazarın daralmasının nedeni; yalnızca bir metanın ya fazla arz edilme veya fazla talep edilmesi olgusunda yatmaz iç pazar kapitalizm için söz konusu olunca ki onun için söz konusudur, üreticilerin ellerindeki metaları arz etmeleri zaten sorun olmaktan çıkmaktadır. Kapitalistler toplularda arz ettikleri metaya bir haklılık kazandırarak toplumun tümünün bu üretilen metalara ihtiyacı varmış hissini zaten uyandırabilmeğetedirler. Talep meselesine gelince, kapitalist toplularda kitlelerin taleplerine cevap vermek üreticiler tarafından söz konusu bile edilmez bu sebeple talep arzı doğmaz, zaten arz ettiği metaya kapitalist talebini de yaratabiliyordu.

İç pazarda fazla meta bulansa, bu durum iç pazarı daraltır mı iç pazara hakim olan kapitalist ekonomi, piyasanın durumunu böyle ayarlarkı, üretmiş olduğu meta miktarı ne kadar fazla olursa olsun ondan ya ni pazara sunduğu meta belirli bir kısmının pazarda alıcı bulunması bile, ziyan olan veya satılmayan diğer malların maliyetleri çı karıldığı gibi, suni bir mal fazlalığı yaratılması da pazarda malın dolandırılması ile sağlanmış olur.

Metaların eksik talep edilmesine gelince; talep miktarını tüketicinin durumuna göre zaten kapitalist belirleyebilmektedir, kitlelerin toplumsal ihtiyaçlarının karşılanması örnek, basit tüketim maddeleri zorunludur. Kapitalist toplularda kitlelerin yaşam seviyelerini arttıracak talep fazlalığı ekonomik seviyenin yüksekliğine bağlıdır. Metaların eksik talep edilmesi ya kitlelerin alım güçlerinin çok kısır olmasından veya arz edilen metaların toplumun ihtiyaçlarına yönelik olmasındandır.

13) Dr. Kıvılcımlı - Emperyalizm, Geberen Kapitalizm s. 81

"Kapitalin organik bileşimi"nden bizim anladığımız işç, sermaye miktarı, hatta toplumsal sermayedir. Sermaye burada kapitalistlerin tekelindedir, ama sermaye yalnızca kendi kendisine yaratılmaz. Yazarımız üretken tüketicilerin fonksiyonunu gözden kaçırmaktadır. "Kapitalin organik bileşimi" bir de sermayenin tekelleşmesiyle eşanlamalıdır.

" 'Yüksek' girişim ancak bu organik bileşiminin (kapitalin organik bileşimi) değişmesi sayesinde kârı biriktirmek durumuna gelir,, daha çabuk biriktirerek üretim yöntemlerini ~~değiştirerek~~ yeniden değiştirme ve yeniden fazla kâr elde etme olanaklarını arttırır. Böylelikle sermayelerin eşit olmayan birikimi ortaya çıkar." (14)

Oysa sermayelerin artan organik bileşimi fiziki biçimlerinin bir kısmını daha sıkı kendine bağlar, işletme (dönüş.) sermayesi ~~para~~ para biçiminde çok sık görülür. Bu halde değerlendirilen somut başka işlemlere başlamak ve girmek için özel güçlükler tanınmaz." (15)

Sermayenin eşit olmayan bir tarzda gelişmesi, onun gelişmesine ve tekelleşmesine engel değildir. Bu eşit olmayan gelişme tekelleşmenin bir kanunu olmuştur artık. Sermayenin tekelleşmesi sürecinde toplanda da alt üst olmalar başlar, yani nicel değişimler alabildiğine hızlanır, şehirler büyür, sanayii nüfusu kırsal nüfusa oranla daha çok artar, küçük üreticiler giderek proleterleşirler. Adını andığımız yazar da bu sorunu teorik olarak koyuyor, yani küçük üreticilerin yıkımını açıklıyor. İç pazarın daraldığı sonucunu çıkarıyorlar. Sermayenin organik bileşimi, tekelleşme seviyesi. Bu görüş kesinlikle yanlıştır ve iktisadi yazınımda ısrarla varlığını koruma sı ancak narodnizmin romantik önyargılarıyla açıklanabilir. Unutuluyor ki üreticilerin bir bölümünün, üretim araçlarından "kurtarılması", zorunlu olarak bunların başka ellere geçeceğini, sermayeye dönüşeceğini varsayar, dolayısıyla da, bu üretim araçlarının yeni sahiplerinin önceden üretici tarafından tüketilen ürünleri, meta olarak üreteceğini, yani iç pazara genişleteceğini üretim araçlarının yeni sahiplerinin üretimi genişletirken, yeni aletler, hammaddeler, ulaşım araçları, vb. için ve ayrıca tüketim maddeleri için (bu yeni sahiplerin zenginleşmesi doğal olarak onların tüketiminde bir artış demektir) pazara bir talep sunacağını varsayar. Unutuluyor ki pazar için ön emli olan, hiçbir zaman üreticinin refahı değildir, para sahibi olmasıdır, daha önce esas olarak doğal ekonomiyi sürdüren ataerkil köylünün refahındaki düşüş, elindeki para miktarında bir artışla pekala bağdasabilir. Çünkü bu tip bir köylü, ne kadar çok yıkıma uğrarsa, işgücünü satma yoluna başvurmaya o kadar çok mecbur olur ve pazardan sağlayacağı (çok az da olsa) geçim araçlarının payı o kadar büyük olur." (14)

"Tarımsal nüfusun bir bölümünün mülksüzleştirilmesi ve tarım dışına sürülmesi yalnızca, emekçileri onların geçim araçlarını, emek malzemesini, sınıflar sermaye için özgür kılmakla kalmadı, ayrıca iç pazarı da yasattı." (15)

Meseleyi soyut teorik açıdan koyarak "kapitalin organik bileşiminin yükselmesi" kapitalizmin geliştirdiği bir toplum da değişmez sermaye (~~kapitalizmin~~ makineler, ilk madde, tesisata yatırılan sermaye vb.) artarken değişir sermaye (işçi ücreti) ki böyle göstermekte yanlıştır - az arttı, yani nispeten eksildi derken, bu durum çeşitli farklılaşmalarında beraberinde getirir, yazarımızın dediği gibi iç pazarı daraltmaz, tam karşıtı genişletir.

Kapitalist bir üretim tarzında, bir ürünün ~~değerini~~ üç kısımdan oluşur, gerçekleştirilmesi

14) Len'in Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi, s. 29

15) Marx - Das Kapital, 3. cilt, s. 778

- a) Değişmeyen sermaye (hammaddeler, yardımcı maddeler, makineler, üretim aletleri, imal edilmiş ürünün belli bir parçasının yeni bir üretim için ayrılmış olan belli bir bölümü)
- b) Değişen sermaye (işçinin geçimini karşılayan bölüm)
- c) Artı değer

Genel olarak ilk iki kısım arasındaki ilişki ve bunların sürekli var olabilme şekilleri, pazarda herhangi bir zorlukla karşılaşmazlar. Türkiye'de kapitalist üretim tarzının egemen olduğunu yadsıyanlar veya bu üretim tarzının kısır geliştiğini söyleyenlere göre mesele şöyledir: "Türkiye'de iç pazar (onlar bu iç pazar, dış pazar sorunlarına da sağlıklı yorumlar getiriyorlar), köylülüğün yıkımı ve artı değer, buna bağlı olarak sermaye birikiminin, bir dış pazar, bir sömürü ülkesi olmaksızın gerçekleştirilmesi olanaksızdır. Dış Pazar ve başka bir sömürülecek alan bulmak da kapitalist gelişme yoluna çok geç giren ülkelere kapalıdır." demekle böylece, Türkiye'de kapitalizmin "çarpık" (Oya baydar) olduğunu iddia edip durmaktadırlar. Salt yüzyıllık değerlendirmeden hareketle yola çıkan bu tür tezeler yanlış tahliller getirmektedir. Kapitalist gelişmenin ilkelerini, pratik uygulamış tarzlarını yanlış teorilerle şekillendirmeye çalışanların pratik yanlışları da o denli büyük olmaktadır.

Kapitalist gelişmenin temel ögesi, meta üretimidir yani, herhangi bir ürün üretebilmektir. Metanın anlamı daha önce belirlenmiştir. Değişmeyen sermayenin gerçekleştirilmesindeki güçlük, değişen sermaye ve artı değerden bağımsız değerlendirilemeyeceği gibi, değişmeyen sermaye eden değişen sermayeye geçiş döneminde elde edilen artı değer, bu işlemin sonunda elde edilen ürüne yani, üretilen ürünün elde edilen artı değere esit olduğunu varsaymak veya onun elde edilmesini - artı değer - ürünün üretilmesi bünyesinde tahlil etmeye çalışmak yanlıştır. Şöyleki: Ürün nedir? bunun gerçekleştirilmesi nasıl olmaktadır? Bu gerçekleştirmeyi açıklamadan artı değer yapısını tahlil etmek olanaksızdır. Ürünün gerçekleştirilmesi, onun somutlaşmasına, ürün haline gelebilmesine neden olan unsurlardan yani, değişmeyen sermayenin açıklanmasından veya onun doğru tahlilinden bağımsız değildir. Ürünün gerçekleştirilebilmesi için, değişmeyen sermayenin tekrar üretime sokulması gerekir ve bu ancak üretim araçları üretme sermaye için söz konusudur. Eğer, sermayenin değişmeyen kısmını karşılayan ürün-değişen kısmı artı değer olmaktadır - tüketim maddelerinden oluşuyorsa, değrudan doğruya yeniden üretime sokulamaz. Bu durumda doğru bir tarzda sağlanabilme için sermayenin değişmeyen kısmını karşılayan ürünün tüketim maddelerinden değil de, üretim araçları üretme maddelerden veya üretim araçlarından meydana gelmesi gerekmektedir. Üretim araçları yapan toplumsal üretim bölümü ile tüketim maddeleri üreten maddelerden veya bölüm arasında bir değişim gereklidir. İşte sorunun bütün özü buradadır. Ürünün gerçekleştirilmesindeki bu ikili karakteri iyi tahlil edememek, ağırlığı ya tüketim maddelerine vermek veya, üretim aletleri yapan üretim araçlarının belirleyici niteliğini görememek, bizi "anarşizm"e götürebilmektedir. Sorunun bütün güçlüğü burada yatmaktadır, bizim teorisyenlerin farkında bile olmadıkları bir durumda bu. Ülkeyi kapitalizm den geri bir üretim tarzında görmek isteyen küçük burjuva devrimcilerinin, ülkedeki üretimin bu ikili karakterini tahlil edemezken, üretimin gerçekleştirilmesinde, gerçekleştirme, sermayenin değişmeyen kısmını karşılayan ürünün yalnızca tüketim maddelerine indirgenmeleri ve sorunu kapitalist üretimin amaçlı birikim değil de tüketimmiş gibi koymaları bu noktada artık pek düşündürücü olmamaktadır. Kendi yanlış teorilerini kamufle edebilmek için, sorunu korkunç kapitalist üretimdeki amaçlı salt tüketim olmadığını anlatmaya çalışır gibi görünmelerine ve üretim araçlarının gerçekleştirme sorununa ilişkin rolünü ve önemini hesaba katıyormuş gibi görünmeye çalışmalarına karşın, gerçekte dolayım süreci ve toplam toplumsal sermayenin yeniden üretimi hakkında hiç

bir açıklayıcı fikir getirmemektedirler.

Artı değerın gerçekleştirilmesinde bilirgin olan mütelik, kapitalist toplumdaki ürünün gerçekleştirilmesini (yani iç pazar teorisi) ve dış pazarın rolünü tahlil ederken aradaki bütünlüğün iyi değerlendirilmesini gerektirmektedir. Artı değerın gerçekleştirilmesinde ne-sole bir iç pazar meselesi iken, soruna dış pazarı da karıştırmamanın bir anlamı olmaktadır. Gerçekleştirme sorununda önde gelen belirgin mütelikteki unsurlar olan, kapitalist ürünün her parçası için değer olarak (değişmeyen sermaye, değişen sermaye ve artı değer) ve maddi biçimde (üretim araçları, tüketim maddeleri, özellikle ihtiyaç ve maddeleri, lüks eşya) pazara çıktıkları zaman, herbiri kendisinin yerine geçebilecek olan bir başka ürün parçasının nasıl bulunacağı sorunu, sorunun özüdür ve bu da iç pazar sorunudur. Konu gayet açıkçıktır; gerçekleştirilmede iç pazardaki değişim söz konusudur, dış ticaret için içine katılmamalıdır. Dış ticareti için içine karıştırarak çözümü sağlamaya çalışmak sorunun çözümünü bir adım ilerletmez, yalnızca sorunu bir ülkeden bu başka ülkeye taşımakla işi karmaşıktır ve içinden çıkılmaz bir hale getirir.

"Gerçekleştirme sorununun incelenecek dış pazar, dış ticaret 'tünüyle bir kenara bırakılmalıdır' çünkü, 'yeniden üretilen yıllık ürün değerinin tahliline dış ticaretin karıştırılması, soruna veya çözümüne hiç bir yeni unsur katmadan yalnızca karışıklık yaratır"(4)

Kapitalizmdaki çelişkilerin değerlendirilmesi ve kapitalist ekonominin çelişkilerinin buhranlar yaratacak derecede arttığı söz konusu konusudur. Burada gerekli olan çalışma tarzı, bu buhranlarda derinliği artıracak ana noktaların bulunup yüzeye çıkarılması ile açıklanabilir. Kapitalist üretimi bu bütün olarak alıp değerlendirme zorunluluğu vardır. Yalnızca artı değerın gerçekleştirilmesini alıp, diğer yönlerini bırakmakla, değişen-değişmeyen sermayelerin var oluş şekillerini ve ürünün paylaşımındaki oransızlıkların derin çelişkilerini bulup çıkarmakla teorik yanlışlıklar daha da pekiştirilmektedir.

ADAM SMITH'İN KAPITALİST TOPLUMDAKİ TOPLAM

TOPLUMSAL ÜRÜNÜN ÜRETİMİ VE DAĞILIMI HAKKINDA GÖRÜMLERİ VE MARX'İN BU GÖRÜMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE BUNUNLA BİZDEKİ TÜRKİYE SOLUNDAKİ YANSIMALARI

Bir üretim kategorisini olan artı değer ve bu artı değerin gerçekleştirilme teorisini doğru bir tarzda değerlendirmek, klasik ekolde iktisat biliminin öncüllerinden olan Adam Smith'in görüşlerini ve bu görüşlere izafeten geliştirilen Marksist Teori ile iç içe baslamak gerekmektedir. Metali geliştirilen teoriler, pratik uygulamalarda da bir yığın yanlış karabarende getirmektedir.

Adam Smith, bir metaliğin fiyatını yalnızca iki parçaya bölüyor: değişen sermaye (özellikle kullanılan terimle ücretler) ve artı değer.

"Kâr" ve "Rant", birleştirilmiyor böylece, aslında toplam olarak üç kısım hesaplıyordu. (16) Gene bunun gibi, metallerin toplamını, toplam yıllık toplumsal ürünün de aynı kısımlara ayırıyor ve bunları doğrudan doğruya toplumdaki iki sınıfın, işçilerin ve kapitalistlerin (Smith'in deyimleriyle girişimciler ve toprak beyleri) geliri olarak sınıflandı- rıyordu. (17).

Adam Smith üretim kategorisini teorik olarak sınıflandırmış tir ancak, bu kategori içerisindeki belirli ayrılıkları formüleştiren neden bir biri içine katarak, içinden çıkılmaz hale getirmiştir.

16(V.I. Lenin Rusyada Kapitalizmin Gelişmesi Sayfa-34(Adam Smith. -Eneğin üretimin güçlerindeki iyileşmenin nedenleri hakkında) Rusça Çev.

C.1, S.171

17 -)A.g.c

Değişen sermayeyi soruğu, stramanın, bu kısmın ücretlerden ve artı değ-
gerden oluştuğunu varsaymıştır. Değişen sermaye için soktuğu ücretler
ve art-değeri böyle belirlerken, kâr ve rantı bu kısma dahil etmekte-
dir fakat buna bir isim de vermemektedir. Teorik olarak bu üç kısmı bi-
birbirinden ayırması ve üründe salt toplumdaki iki sınıfın işçile-
rin ve kapitalistlerin geliri olarak sınıflandırması, üretiminde iki

katagoriye indirgenesiyle eş anlama gelmektedir. Konuyu biraz daha aç-
arsak şu sonuç çıkar: Değişen sermaye (onun değeriyle ücretler) ve artı
değer burada kâr ve rantı birleştirmektedir. Değişmeyen sermaye açık
açık ortada durmakta fakat, Adam Smith değişmeyen sermayeyi değişen
sermaye içinde tahlil ettiği için, buradaki ayrılığı farkedememektedir.
Adam Smith şu örneği vermektedir: Tahılın fiyatında, bir kısım toprak
bayının rantını karşılar, bir başka kısım emekçilerin ücretlerini ya-
da emekçilerin bakımı ile tahılı üretmekte kullanılan çeki hayvanla-
rının bakımını karşılar ve üçüncüsünde çiftçinin kârını karşılar.

Bu üç kısım, ya doğrudan doğruya yada son tahlilde, tahıl fiyatının tümü-
nü oluşturmaya görünmektedir. Çiftçinin stoklarını yenilemek, yada çeki
hayvanlarının ve diğer çiftlik aletlerinin yıpranmasını karşılamak
için, bürdördüncü kısım gerekli olduğu düşünülebilir. Ama, hesaba katıl-
malıdır ki, herhangi bir çiftlik aletinin örneğin çeki atının fiyatı
fiyatında aynı parçalardan (yani rant, kâr, ücretlerden) oluşmuştur.

Bu nedenle, tahılın fiyatı, her ne kadar her atın fiyatını, her de bakımını
karşılayorsa da fiyatın tümü, genelde, ya doğrudan doğruya yada son tahli-
de, bu üç parçaya, rant, emek ve kâra ayrılır." (18) Smith'in bu teorisi
için, Mark "Şaşırtıcı" deyimini kullanmaktadır.

Biz, burada Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın "Üretim Nedir" adlı
broşüründen bir bölüm aktararak Onun, Adam Smith'le aynı görüşümü pay-
laştığını yoksa, Marks'ın görüşlerine ni katıldığını görülmüştür. "Kapitali-
sti geniş yeniden üretim yapmaya zorlayan şey, kapitalist üretim yord-
anının vazgeçilmez şartlarıdır. Tekrar edelim, kapitalist, ne yalnız
kendi ihtiyaçlarını (KARINI) ne yalnız işçinin tüketimini (ÜCRETİ) dü-
şünmekle kalmaz, Bütün toplum sınıflarının alın yazısını ve geçinleri-
ni toptan üzerine almıştır.

Emlak ve arazi sahiplerine İRAD, para-sermaye sahiplerine
FAİZ üretmek zorundadır-ayrıca, rakipleri onu sıkıştırırlar kapitalist
rekabete dayanmak için, iş yerindeki aletleri ve usulleri her gün biraz
az daha geliştirmek, üretimi daha verimli kılmak için gece uykularını
kaçırır. Kapitalist her gün yaptığı üretimi bir gün öncekinden daha
fazla, daha geniş yapmaya itilir-" (19).

"Onun kanıtı, yalnızca , aynı iddianın tekrarından ibaret-
tir." (20) "SMITH bizi ordan oraya sürüklüyor." (21) Çiftlik aletleri fia-
tının kendisinin de, bu üç parçaya ayrıldığını söylenirken, Smith şunu ek-
leyeyi unutmuyor; Bu fiyat ayrıca bu aletlerin yapımında kullanılan üre-
tim araçlarının fiyatında içerir. Adam Smith'in (ve ondan sonra gele-
en iktisatçıların) değişmeyen sermayeyi ürün fiyatının dışında tutma
hatası, kapitalist ekonomideki birikimin, yani üretimin genişlemesinin,
artı-değerin sermayeye çevrilmesinin, yanlış kavranılması yüzündendir.
Adam Smith burada da, artı-değerin biriktirilen kısmının sermayeye dö-
nüştürülen kısmının tamamen üretici işçilerce tüketildiğini yani bü-
tünüyle ücretlere gittiğini varsayarak, değişmeyen sermayeyi atlamıştı-
r.

18-) A.g.e

19-) Dr. Hikmet Kıvılcımlı "Üretim Nedir" Sayfa 43

20-) V.İ. Lenin Rusyada Kapitalizmin Gelişmesi Sayfa 34

21-) Marks Kapital Gilt 1 Sayfa 628

Oysa gerçekte,artı-değerin biriktirilen kısmı değişmeyen sermaye (Üretim aletleri,hammaddeler ve yardımcı maddeler)ile ücretlerin toplamına harcanır.Daha sonra Marks şöyle yazıyor:(Gösterilecekler ki, Adam Smith'in bütün ardıllarınca devralınan dogması ekonomi politığın toplumsal yeniden üretimi sürecinin en basit işleyişini bile kavramasını engellemiştir.)(22)

"Adam Smith ürünün değerini yeni yaratılan değerle karıştırdığı için bu hataya düşmüştür.Bu sonucusu gerçektende değişen sermaye ve artı değere ayrılırken birincisi (yani değişen sermaye),buna ek olarak değişmeyen sermayeyide içerir.Marks değer tahlilinde ,yani değer yaratan soyut emekle daha önce mevcut olan değer ,yeni yararlı bir ürün için biçiminde yeniden üreten somut yararlı emek arasında bir ayrım yaparak,bu hatayı çok önceden ortaya koymuştur. (23)

Dr.Hikmet Kıvılcımlı'da klasik ekol mensuplarından Adam Smith'in dogmatikleştirdiği teorisini tekrar etmekten öte bir şey yapmamıştır.Yukarı almış olduğumuz paragrafta,kapitalist bir üretim tarzında , her şeyin kapitalist tarafından belirlendiği kenısını etkinleştirmeye çalışırken,ürünün dağılımındaki yanlış tahlili de yani üretilen bir ürünü belirli kısımlara bölerek KAR,ÜCRET,RANT,FAİZ gibi Adam Smith'in düşmüş olduğu hataya yani,artı-değerin biriktirilen kısmının,sermaye dönüştürülen kısmının tamamen üretici işçilerce tüketildiğini yani bütünüyle ücretlere gittiğini varsayarak değişmeyen sermayeyi atlama hatasına düşmüştür.OYsa gerçekte artı-değerin biriktirilen kısmı değişmeyen sermaye (üretim aletleri,hammaddeler ve yardımcı maddeler)ile ücretlerin toplamına harcanır.Burada ücretler başlıbaşına bir olgu değildir.Kapitalist artı-değerden ayrılmış olduğu miktar içerisinde kendi kârı dışında değişmeyen sermayenin bütün unsurlarında saklı tutulmaktadır,bu arada ücretleride.

Kapitalist toplumlarda ulusal gelir veya milli gelir sorununun çözümleri için toplan toplumsal sermayenin (Toplunun toprağı,iş gücü sermaye kaynakları ile istihsal ettiği ürün miktarı)yeniden üretimi ve dolaşımı sürecinin açıklanması gerekmektedir.Adam Smith'e göre değişmeyen sermayenin (hammaddeler,yardımcı maddeler,makinalar ve üretim aletleri)ülkenin toplan ürününe katılmasını iddia eden hatalı teorisinin sürdürülmesi olanaksızdır artık.

Adam Smith'in ardıllarından ve burjuva iktisadının savunucularından Samuelson,millî geliri şöyle tarif etmektedir:"Kısaca milli gelir veya milli hasıla her toplumun toprağı,işgücü ve sermaye kaynakları ile istihsal ettiği elma,portakal,makinalara ölçü olarak parayı tatbik ettiğimiz takdirde elde ettiğimiz nihai rakamdır." Samuelson.İktisat.Sayfa-206

Böylece görüyoruzki Samuelson da Adam Smith'in hatalı teorisini biradlı ileri geçirmiştir.Adam Smith'e göre gayri safi hasıla "büyük bir ülkede oturanların hepsinin gayri safi geliri toprakları ve emeklerinin yıllık ürünün tümünü kapsar.Safi gelir ise birinci olarak sabit sermayelerinin ve ikinci olarak da döner sermayelerinin (Marks'a göre bu sermaye değişen sermayedir)bakım masraflarının çıkarılmasından sonra ne kalıyorsa yada sermayelerine el uzatılmadan acil tüketim için sakladıkları stoka ne ilave edebiliyorlarsa yada geçimleri konforları ve eğlenceleri için ne harcayabiliyorlarsa odur."

22-)V.I.Lenin Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi Sayfa-35(Marks Kapital Cilt 1 Bölüm 24 Kesim/2

23)/A.g.e (Marks Kapital Cilt 1 Sayfa-224/227

A. Smith, Wealth of Nations II. Kitap, "Stoklar Yapısı, Birikimi ve Kullanılması Üzerine", Bölüm II, c. II, s. 18. Rus. çev., II. s. 21 (24)

Tekrar Samuelson'a dönersek, safi milli hasıla veya "piyasa fiyatları ile ifade edilen milli gelir" toplumun nihai ürün akımının toplam nakit kaynağı olarak tarif edilebilir. Gayri safi milli hasıla ise istihlak malları ve gayri safi yatırım gibi nihai ürünlerin toplamı olarak tarif edilmektedir. "Bu aynı zamanda mal mevcutlarındaki artışla bina ve teçhizat istihsalinin teşkil ettiği gayri safi doğumlara eşittir." Samuelson. İktisat Sayfa-214

Samuelson'un düşmüş olduğu hatada diğerlerinden farklı değildir. Sermayenin ücretlere kâra ve renta yani (net) gelire ayrıldığı ileri sürerek ülkenin toplam ürünü istihlak malları ve gayri safi yatırım gibi nihai ürünlerin toplamı olarak ifade edip hatasını pekiştirerek kendisinden önce gelen iktisatçıların yaptığı gibi değişmeyen sermaye, değişen sermaye ve artı değer görebildiği halde; G.S.M. hasıla içerisinde yani, ülkenin toplam gelirini istihlak malları (artı değer ve değişen sermaye) ve gayri safi yatırım (değişmeyen sermaye) şeklinde tarif ederek sermayeyi tüketim maddelerinden (net gelir) ayırarak toplumun gayri safi gelirine dahil ediyor. Burada Marks'ın söylediği olduğu bir sözü hatırlanmakta fayda var! Eğer ürünün içinde hiç sermaye yoksa, gelirin içinde sermaye nasıl olabilir? "Adam Smith'den Samuelson'a kadar burjuva iktisadının savunucuları, toplam ürünün değerinin üç parçadan oluştuğunu teorik olarak kabul etmektedirler. Yalnız değişen sermaye ile artı değeri aynı kategoride değerlendirerek sömürüyü gizlemeye veya asgariye indirmeye çabalamaları sınıfsal çıkarları gereği olmaktadır.

MARKS'IN ÜRÜNÜN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ TEORİSİ (ARTI DEĞER)

Marks'ın artı değer ile ilgili olarak gerçekleştirmeye teorisi (ürünün gerçekleştirilmesi) şu iki durumda kendini göstermektedir.
1. DURUM Kapitalist ülkelerde toplam ürün, tek tek ürünlürde olduğu gibi üç parçadan oluşur.

1-) DEĞİŞMEYEN SERMAYE

2-) DEĞİŞEN SERMAYE

3-) ARTI DEĞER

2. DURUM Kapitalist üretimde aşağıdaki iki ana kesimin bir birinden ayrılabilmesi için incelenmesi gerekir.

1-) Birinci Kesim: Üretim araçlarının genel durumu, üretim araçları yapabilecek üretim araçlarının durumu, yeni bir üretime olanak sağlayacak üretim araçlarının üretimi, yani üretildikleri zaman insanlar tarafından tüketilecek olan ve olmayan ancak, sermaye tarafından yeni şekiller aldırılacak olan kısım.

2-) İkinci Kesim: Tüketim maddeleri yani üretiltikleri zaman insanlar tarafından tüketilecek olan maddelerin üretimi.

İşte ekonomik araştırmaların bu açıdan değerlendirilmesi şimdiye kadar yapılmış olan ekonomik araştırmalarda daha teorik bir anlam taşır. Kapitalizm meta ekonomisi demektir. Metanın meta olabilmesi karakterini daha önceleri belirlemiştik. Sermayenin incelenmesinde sermayeyi oluşturan üretim araçlarının üretilmesi ve tüketim maddelerinin ayrı ayrı irdelenmesi soru nedendir sorusu akla gelebilir.

24-) V.I. Lenin Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi Sayfa-35

"Gerçek şuki, tek tek sermayenin üretimini tahlil edilirken, ürünün nerede ve nasıl satılacağı ve işçiler tarafından hangi tüketim maddelerinin nerede ve nasıl ,kapitalistler tarafından hangi üretim anaçlarının nerede ve nasıl satan alınacağı sorunu, bu tahlille hiç bir katkısı olmadığından ve onunla ilişkili bulunmadığından bir kenara bırakılmıştır. O zaman, incelenmesi gereken tek şey , üretimdeki ayrı ayrı unsurların değeri ve üretimin sonuçları idi. Oysa şimdi sorunun şudur. İşçiler ve kapitalistler, tüketim maddelerini nereden elde edecekler, kapitalistler, üretin araçlarını nereden elde edecekler, üretilmiş olan ürün bütün bu talepleri ~~nasıl~~ nasıl karşılayacak ve üretimin genişlemesini nasıl mülkünü kılacak". (25)

Kapitalistlerin üretim araçlarının nereden bulunduğu ve bu üretim araçlarının kapitalistler arasındaki dağılışı ve bir de tüketim maddelerinin üretilmesi, bu üretilmiş olan tüketim maddelerinin insanlar arasındaki dağılışı ve organize şekli, bunun sağlıklı bir sonuç verebilmesi için " toplumsal ekonomi sürecinde tamamen değişik roller oynayan ürünler arasında ayırım yapmak kesinlikle gereklidir!" (26)

Bütün bu tahliller göz önünde bulundurularak bir inceleme yapılmaya çalışılırsa, kapitalist toplumdaki toplumsal ürünün gerçekleştirilmesi meselesinin tahlilinin zorluğu kalmamaktadır artık. Toplumlara ekonomik olarak tahlil etmeye çalıştığımızda, önce mesele basit yeniden üretim olduğunu, yani üretimin salt tüketim için yapıldığını, herhangi bir birikimin söz konusu olmadığını görürüz. Basit yeniden üretim döneminde toplumlarda sınıfsal farklılaşmalar çok keskin çizgilerle belirginleşmiştir. Basit yeniden üretimde birikim bulunmadığı için, tüketim maddelerinin biçiminde bulunan değişen sermaye ve artı değer , bu kesimdeki işçiler ve kapitalistler tarafından tüketilirler. (Basit yeniden üretimde artı değer tümü tüketilmektedir). Burada mesele basit yeniden sermaye yönünden basit yeniden üretimde değerlendiriliş şekli, bir de değişmeyen sermaye ve bunlar arasındaki dolaşım süreci vardır. Tüketim maddeleri biçiminde ve olan değişmeyen sermaye, kendi hayatını devam ettirebilmek için yeniden üretime sokulmalıdır. Bu durumun meydana gelebilmesi yani bir sonraki seneye devredebilmesi için tüketim maddelerinin üretim araçlarıyla değiştirilmesi gerekmektedir. Bu durumda üretim araçlarındaki değişen sermaye ve artı değerle tüketim maddelerindeki değişmeyen sermayenin değıştirmesi ortaya çıkar.

Sermayenin üretim araçları bölümündeki işçiler ve kapitalistler bu yolla geçim araçları elde ederken tüketim maddeleri bölümündeki kapitalistler ürünlerini elden çıkarırlar ve bu ürünün elden çıkmasıyla daha ileride yapılacak olan üretim için değişmeyen sermaye elde etmiş olurlar. Burada kapitalist, hem üretim araçları kesimindeki payını, hem de tüketim maddeleri kesimindeki payını almaktadır. Üretim araçları kesiminde, o kesimde yer alan işçilerle beraber nimetten faydalanırken, tüketim maddeleri bölümünde yalnızca kendisi kapitalist nimetten faydalanmaktadır. Bu faydalanış kapitalist topluluğu veya meta ekonomisi için söz konusu edilebilir. Basit yeniden üretimde ise "değişilen parçalar eşit olmalıdır." Söyleki üretim araçlarındaki değişen sermaye ve artı değer toplamıyla tüketim maddelerindeki değişmeyen sermaye birbirine eşit olmalıdır. ki birikim olmasın.

25 - V.I. Lenin Rusyada Kapitalizmin Gelişmesi Sayfa -38

26 - A.G.E

Üretim araçlarındaki değişen sermaye

Sorunun bir de diğer yönünü göz önünde bulundurursak, sürekli olarak yapılan bu üretim-basit yeniden üretim-giderek kapasitesini genişletmek zorunda kalacaktır. Yani birinci miktar ikincisinden büyük olacaktır. Daha ötede yeni bir üretime geçebilme için, elde bir üretim araçları fazlasının olması zorunluluğu vardır. Birikim işte buradan doğar. Basit yeniden üretimden meta ekonomisine geçiş nasıl olmaktadır, buda başlı başına bir inceleme konusudur.

Marks'ın gerçekleştirme teorisinden bize göre çıkartılacak sonuç şudur: Meta ekonomisinde kapitalist gelişim ve buna bağlı olarak iç pazarın gelişmesi, tüketim maddelerinden çok üretim araçlarından dolayı büyüme veya üretim araçlarının nitel olarak artışıdır. Ki iç pazarın büyümesinin belirleyici unsuru olmaktadır. ~~Yani kapitalist kendisinden fedakarlık yapıyor mus gibi gösterilmek istenmektedir.~~ Burada kapitalistin iki yönlü vurgunu söz konusudur. Üretim araçlarından (Değişmeyen sermaye) işçiyle beraber payını alırken, tüketim maddelerinden (Değişen sermaye) salt kendisi kazançlı çıkmaktadır.

Üretim araçlarında üretimin o üçlü karakteri değişen sermaye, değişmeyen sermaye ve artı-değer söz konusu olduğu gibi, tüketim maddeleri içinde aynı durum söz konusudur. Tüketim maddelerindeki değişmeyen sermaye, üretim araçlarındaki değişen sermaye-artı-değerle değiştirilir. Burada tüketim maddelerindeki değişmeyen sermaye-makinalar, hammaddeler v.s. Tüketim maddeleri ve artı-değerle değiştirilir. Kapitalist üretimin genel işleyiş tarzına göre, değişmeyen sermaye (makinalar, hammaddeler v.s) değişen sermayeden daha hızlı büyür. Kapitalist toplumsal ürünü tahlil ederken, üretim araçları üreten maddeleri ayrı, tüketim maddelerini ayrı incelenenin yararlı olacağını kanıtlanmıştır. Buna göre, yukarıdaki tahlille bu durum arasında şöyle bir bağ kurmak mümkün olsa gerek. Tüketim maddelerindeki değişmeyen sermaye yine tüketim maddelerindeki değişen sermaye ve artı-değerden daha hızlı çoğalmak zorundadır. Bir de diğer durumu ele alalım, yani, üretim araçlarındaki durumu. Burada da üretimin üçlü karakteri olduğunu söylemiştik. Aynı durum, yani değişmeyen sermaye burada da değişen sermaye ve artı-değere oranla daha hızlı artar, iki durumu, yani üretim araçlarıyla tüketim maddelerini ayrı üretim kategorisi içerisinde tekrar değerlendirirsek durum şöyle şekillenmektedir: "Üretim araçlarındaki değişmeyen sermaye, hem üretim araçlarındaki değişen sermayedeki (+ artı-değer) artışı, hem de tüketim maddelerindeki değişmeyen sermayedeki artışı aşarak, hepsinden daha hızlı çoğalmak zorundadır. Dolayısıyla, toplumsal üretimin, üretim araçları üreten kesimi, tüketim maddeleri üretenden daha hızlı büyüme zorundadır!" (27)

Burada iç pazarın gelişmesinin üretim araçlarına bağlı ve onunla arasında bir doğru orantının olduğu açıkça görülmektedir.

Kapitalizmde iç pazarın büyümesi, kişisel tüketimden bağımsız olarak gelişmektedir, ancak üretken tüketikle ilişkisinin olduğu da bir gerçektir. Bunları ayrı ayrı incelenek demek, birbirinden ayırmak anlamında değerlendirilemez. Üretken tüketimle, kişisel tüketim arasındaki diyalektik bağ kurarken, üretken tüketimin kişisel tüketimle bağlı olduğunu söylemek ve kişisel tüketimin üretken tüketimden daha hızlı arttığını da kaydetmek gerekir. Burada kapitalistler arasındaki ve tüketiciler arasındaki ilişkilerle, tüketicilerin üreticilerle aralarındaki ilişkilerinde gözlenmesi gerekmektedir.

Kapitalistler kendi aralarındaki ilişkileri, değişmeyen sermaye ile değişmeyen sermayeleri arasındaki ilişkiler şeklinde gerçekleştirirler. Bu ilk başlarda bireysel tüketimden bağımsız olmaktadır. Hiç bir zaman bireysel tüketime girmez. Ama, bu demek değildir ki kişisel tüketimden ayrı bir şeydir.

27-) V.I. Lenin Rusyada Kapitalizmin Gelişmesi Sf.49

Çünkü değişmeyen sermaye başlıbaşına bir olgu değildir ve yalnız başına üretilemez. Ürünlerin bireyler tarafından tüketilmesi zorunludur ki onun şekillenmesini zorunlu kılar. "Değişmeyen sermayenin geniş çapta tüketimi, üretici güçlerdeki değişim değeri cinsinden ifade edilen daha yüksek bir gelişme düzeyinden başka bir şey değildir. Çünkü hızla gelişen "üretim araçları" esas olarak, malzemeler, makineler, aletler, binalar ve geniş çaplı özellikle makinalı üretimin için gerekli diğer her çeşit eklentiden oluşur" (28)

Üretim araçlarındaki kapasitenin genişlenmesi, değişmeyen sermayenin, geniş çapta tüketimi ve bu tüketimin üretici güçler bünyesinde sadece mübadele değeri göz önünde bulundurulurak yapılmasıdır ki, değişmeyen sermayenin nitel olarak gelişmesinin sağlasın. "Bu yüzden toplumun üretici güçlerini geliştiren ve geniş çaplı üretim ve makinalı sanayiî yaratan kapitalist üretiminde üretim araçlarından oluşan toplumsal zenginlik kesimindeki özel bir genişleme ile ayırdedilmesi çok doğaldır". (29) Kapitalizmin temel belirleyici unsuru olan mülk ekonomisi ve bunun ekonomik şekillenmesi yenido üretim-toplumdaki üretici güçlerin gelişmesine bağlı bir olgudur, Doğal ekonomideki üretim araçlarının niteliği ve üretilen ürünün

paylaşımı, bir birikimi sağlayıcılığı için, basit yeniden üretimin geniş yeniden üretimle ayrıldığı nokta burası olmaktadır. Kapitalizmde üretici güçleri geliştiren kapitalist üretim tarzı, geniş çaplı üretim ve makinalı sanayiî kontrolden altına alınmasıyla ki toplumdaki hakimiyetini kurabilmiştir. Kapitalist toplumlarda toplumsal zenginliği belirleyici unsur olan üretim araçlarının nitel olarak belirli ölçülerde toplanması, toplumdaki sınıfsal farklılaşmayı bir zıtlama şekline dönüştürmüş, toplumsal zenginliği belirleyici etken olan üretim araçlarının, belirli bir kesimin kontrolüne girmesi, diğer tarafta toplumsal zenginliği yaratan güçlerin, bu zenginlikten ölmeyecek kadar pay alabilmeleri farklılaşmayı daha da belirginleştirmiştir. "Bu durumda (yani üretim araçlarının üretiminde) kapitalist toplumu vahşiden ayıran şey, Senior'un sandığı gibi, vahşini emeğini, bazan, gelire, yani tüketim maddelerine dönüştürebilecek (değişebilir) hiç bir ürün sağlanmayacak biçimde harcama ayrıcalığı ve özelliği değildir. Hayır, arada fark şundan ibarettir; a-) Kapitalist toplum eldeki yıllık emeğin çoğunu ücretler yala artı değer biçiminde gelire dönüştürülüp ancak sermaye olarak görev yapabilen üretim araçlarının (bu nedenle değişmeyen sermayenin) üretiminde kullanır. b-) Bir vahşi ok, yay, taştan çekiçler, baltalar, sepetler, v.b yaparken, pekala bilirki bu şekilde kullandığı zanaat tüketim maddelerinin üretiminde harcamıştır, sadece, ihtiyacı olan üretim araçlarını stok etmiştir, okadar." (30)

Üretim kategorisi içinde bulunan kişinin toplumsal ilişkisini başlı başına üretimden bağımsız değil bir olgu olduğu, üretim maddelerinin kendi aralarındaki ilişkilerden ayrı şeyler olduğu mübadele, trampa, alım-satım, ürünlerin kendi aralarındaki ilişkiler olurken, toplumsal ilişkilerin bunun üstünde bir yer aydığı görülen bir gerçektir. Kapitalist toplumlarda bireysel üretim veya kapitalist olarak bireysel girişimler, hiç söz konusu edilmeyen bir durumdur.

Biz buraya Dr. Hikmet Kıvılcımlı'dan bir paragraf aktararak Lenin'le karşılaştırmayı uygun bulduk: "Türkiyede Batılılaşma aşkı ile tam tersine bir gidis olmuştur. Bir "DEVLET BABA" yetiştirilmiştir.

28-) V.İ. Lenin Rusyada Kapitalizmin Gelişmesi Sf-40

29-) A.G.E

30-) Marks Das Kapital, II. Rusca Çev. Sf-333 (R.K.G. Sf-241)

O bütçesi ile takasları ile, kayırmaları, ödenekleri, ve ilh. ile bir Devlet Baba değil, kapitalistleri için gökten inmiş bir Noel babadır. Bütün bahsislerini burula saymakla bitiremeyiz. Ancak, biraz dikkat eden herkesin gördüğü gibi bizim devlet baba kapitalistlerimize belalavandan milyonlar ve yüz milyolar sunmak için yaratılmıştır. İllaki kapitalist yaratacaktır. Burula daha ziyade Kaustky'ci bir görüş hakim, ultra emperyalizm teorisi Yaratabildini? Gözleriniz önündedir. Devlet Baba kapitalist ağalara hiç yoktan ve hazırlanmış para kazanmaları için paralar ve insanlar vererek, kapitalistlerimizdeki GİRİSKİMLİK ruhunun köküne kibrit suyu döktürmüştür. Ve milletin başına giriskinliğini yitirmiş hazır yiyeceği, vurguncu bir derebeyi artığı, yapma kapitalist sınıf türetmiştir. Bütün felaketlerimizin temelinde burula başlamıştır." (31) Felaketten kast edilen soy, herhalde kapitalist bir ülke olamayızdır. Burula bizim kanımızca burjuva pasifizmi yatmaktadır. Kapitalizmin gelişmesini bir felaket olarak nitelendiren yazara göre şayet yabancı finans kapitalistler musallat olmasa idi bizde kapitalizm gelişecekti, ekonomik olarak gelişen kapitalizm üst yapısı olan burjuva demokrasisini de geliştirecekti, biz de burjuva demokrasisi düzeninde sosyalizminizi daha iyi geliştirmek imkanı bulcaktık. Sonra Dr. Hikmet Kıvılcımlı, hatasını daha da temelleştirerek; şöyle diyor: Tekrar edelim, kapitalist denek, giriski denektir." Marks'ın, bir önce aktarlığımız, paragraftaki görüşlerini değerlendiren Lenin şöyle yazıyordu: -Bu Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın görüşlerine de açıklık getirir kanısındayız-" kişinin üretim ilişkisine ait bu (mükemmel bilgi", kapitalist toplumda, kapitalizmin yapısında bulunan insanların toplumsal ilişkilerini, ürünlerin ilişkileri gibi gösteren fetisizm yüzünden her ürünün bilinmeyen bir tüketici için üretilmiş ve bilinmeyen bir pazarla gerçekleştirilecek bir meta haline dönüşmesi yüzünden, ortadan kaybolmuştur. vehi-
ney olarak girişinci için ne türden madde ürettiği, hiç unursanma-
yan bir sorun olduğundan her ürün bir "gelir" getirir bu aynı yüzy-
sel, bireysel görüş açısı, toplumun tümüne ilişkin olarak, iktisat-
teorisyenlerce de benimsenmiş ve kapitalist ekonomideki, toplan top-
lumsal ürünün yarısından ürettiği türden ürünün anlaşılmasını engellemiştir.
Kapitalist toplumun tahlil etmeye çalışırken, temel özelliğinin meta ekonomisine dayanıklığını söylemiştik. Meta ekonomisinde toplumsal ürünü ve bu ürünü yaratabilen unsurları bu ürün yaratıldıktan sonra paylaşımındaki aksaklıkları burjuva toplumunda sekillenmesine göre Marksizm-Leninizm'den sapmadan açıklanmaya çalıştık. Toplumsal ürünün paylaşımının nitel durumu, üretim araçlarının özel mülkiyet karakterine göre belirlenmektedir. Sınıfsal çatlıklar, üretimin araçlarının farklı dağılımından ileri gelmektedir. Üretim araçlarını elinde bulunduranlarla, üretim araçlarına sahip olmayana, ayrı ayrı incelemeyi gerektirir. Ama konum açıklanabilmesi bakımından, toplumsal kategori içerisinde ikisinin diyalektik bir bütün olarak incelenmesi zorunludur. Toplumsal, sosyal ilişkileri, ürünler arasındaki ilişkiler şeklinde konunun "Fetisizm" karakterini ve bunun yanlışlığını Lenin belirtmiştir.

Her toplum için, toplumsal bir olgu olan kapitalist aşama veya kapitalist toplum şekli tahlil edilirken meta ekonomisinin iyi tahlil edilmesi gerekir. Kapitalist oluşumu, üretici güçlerin etkinliğinden soyutlayıp, salt birkaç veya daha çok girişinciye bağlamak ki meta ekonomisiyle girişincinin ne türden bir madde ürettiği söz konusu bile değilken durumu yukarıda Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın söylediği gibi değerlendirmek, "her ürün bir "gelir" getirir bu aynı yüzyel bireysel görüş açısı, toplumun tümüne ilişkin olarak iktisat- teorisyenlerce de benimsenmiş ve, kapitalist ekonomideki toplan

31-Dr. Hikmet Kıvılcımlı -Üretim nedir? Sf-24-25

32-V.İ. Lenin-Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi Sf-41

toplumsal ürünün yeniden üretim sürecinin anlaşılmasını engellemis-
tir. "diğer Lenin"le gelişmektedir. "Geniş üretici yığınlarının mülk-
süzleştirilmesine ve yoksullastırılmasına dayanarak, sermaye değeri-
nin korunması ve kendini genişletmesi sırasında ancak belli sınırlar
içinde hareket edebilir-bu sınırlar sermayenin, üretimin, sınırsız
genişletilmesine doğru bizzat kendisi amaç olan üretime doğru,
emeğin toplumsal üretkenliğinde koşulsuz bir gelişmeye doğru yöne-
len amaçları uğruna kullandığı üretim yöntemleri ile sürekli olarak
çatışmaya düşerler...Bu nedenle, kapitalist üretim biçimi, üretimin
maddi güçlerini geliştirmek ve buna uygun bir dünya pazarı yaratma
için bir tarihi araçtır ve aynı zamanda da, tarihi görevi ve buna te-
kabül eden kendi toplumsal üretim ilişkileri arasında sürekli bir ç
çatışma demektir".(33)

Kapitalist toplumun ekonomik temel taşı olan geniş yenidenüre-
tim süreci-içerisinde üretim süreci içerisinde sermaye, kendi değeri-
ni koruyabilmesi için, bir tarafta geniş üretici yığınlarını mülk-
süzleştirirken ve yoksullastırırken, kendi değerini koruyabilmesi
ve kendini genişletebilmesi için ancak belli sınırlar içinde hareket
edebilir. Sermaye toplumsal karakteri içermediği için bir tarafta ü-
retimin sınırsız gelişmesini körüklerken-buna zorunludur-diğer tara-

tan emeğin toplumsal karakterini baskı altına almaya çalışarak,
emekle sermaye arasındaki ilişkiyi alabildiğine derinleştirir
kusur etmez. Kapitalizm, bu yaptığı işle, tarihi misyonunu tamamlamak-
tadır. Bir tarafta kendi yaşamını sürdürmeye çalışırken, diğer yanda
üretimin maddi güçlerini yaratarak kendi sonunu hazırlanmaktadır.

DIŞ PAZAR SORUNU İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER

Türkiye de, yıllardır tartışılan ve sonuçta yine sağlıklı tah-
liller getiremeyen tartışılabilir görüşlerin sağlıklı olmalarının te-
mel özelliklerinden biriside, dış pazar meselesinin konuş şeklinin
eksikliğiyle veya konunun gereği gibi açıklanmamasında yatmaktadır.
Türkiyede ki üretim tarzının ve buna bağlı olarak üretim ilişkileri-
nin kapitalist mi yoksa feodalmi olduğu üzerinde yapılan araştırmak-
lar "meta ekonomisinin tarihinin"eksik incelenmesinde ve buna bağlı
olarak ayrı ayrı her sanayi dalının incelenmesinin, bunun ülke için-
deki gelişiminin, kapitalist sanayi dönümünün incelenmesinden-
dir. Kısacası, ülkede kapitalizmin gelişmesine ilişkin gerçeklerin
yeterince değerlendirilmesindedir.

Kapitalist toplumların dış pazar bulma meselelerinde ,toplumda
elde edilen "artı-değerin önekinin"derecesi nedir?Dış pazar bulmaya
kapitalizmi itekleyen "artı-değerin birikimi"ni, yoksa, kapitalizmin
ilerici, enternasyonal karakteridir ? Şimdi onu görelim:İç pazar
sorununu incelerken meta ekonomisinin kapitalist gelişmeye temel
teşkil ettiğini anlatmaya çalıştık.Doğal ekonomiden meta ekono-
misine geçişle beraber,mülkiyet farklılaşmaları ve buna bağlı olarak
da sınıfsal zıtlıklar ortaya çıkmaya başlar.Meta ekonomisinin temel
özelliklerinden birisinin de "artı-değerin"gerçekleştirilmesinin,

- a-) Üretimde bilfiil balancerların sayesindeki,
- b-)Tüketicilerin zorlanması neticesindeki,
- c-)Üretim araçlarını elinde bulunduranların iradelerine bağlı olarak
- d-)Bir zorunluluk lu olduğu varsayımları getirilmesine bağlı
olup bunların tek başına belirleyici rol oynamadığını,hepsinin be-
lirleyici derecelerde etkili olduğunu daha önce belirtmiştik. Ve
dehiştik ki, ürünün gerçekleştirilmesi -bu gerçekleşme içerisinde,
artı-değer de yatmaktadır-üretim araçlarını üreten maddelerin et-
kinliği kalar,tüketicilerin maddelerinin de ve bu tüketim de bilhassa
tüketici olarak bulunan işçilerin,köylülerin durumlarına bağlı ol-
duğu gibi,iç pazar meselesi ilede yakından ilgilidir.

Gerçekleştirme teorisinde, açıklama yaparken, dış pazarı işin içine karıştırmamanın hiç bir anlamı kalmamaktadır. Peki o zaman akla şöyle bir soru gelebilir, kapitalist toplumun ürünü gerçekleştirilmesi anında, artı-değer birikimi sonucu meydana gelen sermayeyi, yani, kapitalist ulusun elinde biriken bu sermayeyi ihraç etmesini veya biriken sermayeyi eli koynasını mı getirir? Ve buda bizi "kapitalist ulusun dış pazarlar olmaksızın yapmayıacağı" teorik görüşüyle çelişkiye düşürür. Biz burada sözü Lenin'e bırakmayı daha uygun buluyoruz "Hatırlanmalıdır ki, kapitalist toplumdaki ürünün gerçekleştirilmesi konusunda ki tahlil, dış ticaret olmadığı varsayımından hareket etmiştir. Yukarıda bu varsayımın zaten değinilmiş ve böyle bir tahlil için hayati olduğu gösterilmişti -açıktır ki, ithalat ve ihracaat sorununun açıklanmasına hiç yardım etmeyecek yalnızca konuyu karıştıracaktır. Bay V.V ve "on'un işlediği hata, dış pazarı artı-değerin gerçekleştirilmesini açıklamak üzere işin içine sokmalarındanadır; Dış pazara baş vurmakla kesinlikle hiç bir şey açıklanmamakta, yalnızca teorik hatalarını gizlemektedirler; bu işin bir yanı, Diğer yanı da bu başvurmanın Bay V.V ve "on'a bu hatalı "teorilerinin" yardımıyla, Rus kapitalizmi için iç pazarın gelişmesi gerçeğini açıklamak ihtiyacından kaçınmak olacağına vermesidir. "Dış pazar" onlar için, ülke içindeki kapitalizmin (ve dolayısıyla pazarın) gelişmesini gözden saklamaya yarayan bir bahane değil baska bir şey değildir. Bu bahane onları, Rus kapitalizminin dış pazarları ile geçirdiğini gösteren gerçekleri incelemek ihtiyacından da kurtarlığı için, daha da işlerini gizlemektedir." (34)

Türkiye de her gün bir yeni Bay V.V ve "on'a rastlamak bize pek olağanüstü geliyor artık. Genel teoriyi dar dünya görüşleri içerisinde genellikle küçük burjuva parçalayarak işlerine gelen yerleri geliştirip, teorik karmaşıklık yaratmaktan geri durmayarak, adeta birbirleriyle yarış etmekte ustalaştılar. Türkiye'deki kapitalizmin söylemdeki ne çarpıklığı kaldı, ne de iç dinamikten yoksunluğu, mesele özünden koparılarak, tamamen yüzeysel bir inceleme alanına konuldu. Onda da ne derece başarılı olduğunu bugün hala bir teori karmaşası içerisinde yuvarlanıp gidilmesinden anlaşılmaktadır.

Yer yüzünün emperyalist tekeller tarafından paylaşılması ve buna bağlı olarak sermayenin ulusçuluğunun, tamamen enternasyonal bir hal alması, sanayi kapitalizminin genel ekonomiye egemen olmasından sonradır. Sermaye, henüz rüscun halinde iken, kendi gelişimini hızlandırabilmek için sömürmek zorunda idi. Bu durum, toplumsal katagoriler halinde ayrılmış insan topluluklarında da böyle idi. Henüz sanayinin manifaktür dönemlerinde, yani meta ihracının yapıldığı ticaret kapitalizmi dönemlerinde, yine bir sınıfsal zıtlık vardı ve burada "artı-değer" teşekkül edebiliyordu. Henüz sermaye ve iş gücü birikimi sağlamadığı için sermayenin bu gelişmeyi kontrol altına alamadığı göz önünde bulundurulursa, bu dönemlerde ticari ilişkileri dış pazar veya dış sömürüyü geliştirme gibi bir amaç gütmeyeceği, sadece toplumların ürettikleri metalleri ilişkide buldukları toplumlardan sağlanmalarının bir zorunluluk olduğu ortaya çıkar. "Kapitalist bir ülkenin bir dış pazara sahip olma ihtiyacı hiç bir zaman toplumsal ürünün (ve özellikle artı-değerin) gerçekleştirilme yasaları tarafından belirlenmez, her şeyden önce, kapitalizmin ancak devlet sınırları dışına taşınan geniş ölçüde gelişmiş meta dolaşımının bir sonucu olarak ortaya çıkması gerçeği ile belirlenir. Bu yüzden dış ticareti olmayan bir kapitalist ulus düşünülemez, böyle bir ulusda yoktur zaten." (35)

34 -) V.İ. Lenin - Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi Sf-49

35 -) V.İ. Lenin - A.g.e Sf-49

Türkiye'deki üretin tarzının genelde belirlenememesi, ayrıntıların ortaya çıkmasında engel olmaktadır. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın "iç pazar" sorunu ile ilgili olarak getirdiği hatalı teorik görüşler, "dış pazar"ı tahlil ederken de yanlışlara varmasını kaçınılmaz kılmıştır. "Dış pazar bulmak, gümrük fütühatı yapmakla olur. Bu modern de kılıçlığın en klasik şekli dumpingdir. İç pazarı tekeline alan şirket yabancı menleketlere maliyet fiyatından daha ucuza mal satar, bundan ettiği zararı kapatmak içinde ana vatanında aynı malları ateş pahasına verir. Dumping budur. (35)

İlk önce şunu açıklanması gerekir ki, dış pazar bulmak bu kadar basit değildir. Bu, istisnaî bir durumdur. Az gelişmiş ülkelerin mallarını pazarlayabilmeleri, emperyalist tekeller tarafından hazırlanmış ve onların uzantıları tarafından uygulamaya konulan bir aldatmacadır. Bu görüşte, yine, ürünün gerçekleştirilmesinin bir zorunluluğu olan dış pazar bulma meselesini gündeme getirmektedir. Kapitalist veya emperyalist ülkelerde dış pazar bulmanın zorunluluğu her halde Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın dediği tarzda olmaktadır.

"Dış pazar bulmak sonsuz ve ebedi olse iyi. Fakat her açılan dış pazar kapital için, önce daima gelgeç olur. Mesela dumping, gümrük oyunları, vs ile diyalim ki bir menleket piyasası fethedildi. Bu piyasayı çarçabuk saran kapital büyür, daha geniş yeniden üretin yapar. Ve en sonunda fethedilen piyasada kapitalin genişleme hirsini doyuramaz hale gelir. Yeniden pazar aramak zorunluluğu doğar. Ondan sonra, zaten dış pazar aramak politikası, iç pazar politikasına sıkı sıkıya bağlıdır. Dış pazar aramak eğilimi daima iç pazarı korumak tepkiyle yüzyüze gelir. Bundan ne çıkar? Denk kapitalizm ilerledikçe ne ta ihracı nereye bas vursa sür engelle çarpıyor." e yapılmalı? başka yollar aranmalı" (37)

Kapitalizm, emperyalist aşanaya gelmeden önce, ticaretini meta ihracı şeklinde belirliyordu. Meta ihracında elle edilen aşırı kârlar (ister istemez elle ediliyordu) içteki sönürüyle de birleşince zorunlu olarak sermaye birikimini sağladı. İçteki ekonomik ve siyasa potansiyeli kontrol altına alan sermaye teşekkülleri, devlet sınırlarını zorlayarak dışa taşınmak zorunda kaldı. Bu durum, ticaret kapitalizmi döneminde entia ihracı ile oluşarak, sermayenin tekeli evresi olan emperyalizm döneminde alabildiğine yüksek bir düzeye erişti. Bu gelişmeler, belirli tarih dönemleri kapsayan birer olgudur, yoksa Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın dediği gibi "gümrük fütühatı yapmak" ve kapitalizmin yalpalaması neticesi ortaya çıkmış bir durum değildir. Bu görüşlerin sahteliği, Marksist-İçimist yorumların yüzcysel olarak ülke tahlillerinde geçerli kılınmaya çalışılmasıdır. Eğer dış pazar sorunu basit bir gümrük oyunu veya üçe alıp beşe geri vermek şeklinde iç boş, kof laflarla geçiştirilmek durumuna indirgenirse, iç pazarın da doğru tahlil edilmesi bir zorunluluk olacaktır. Ve bu da, teorisyenlerinizi koskoca bir meti tarihini incelemeye yöneltecektir. Eğer onlar, meta gelişiminin tarihini incelemiş olsalardı, zaten bu meseleyi "kapitalizmi rastgele bir yoldan sapma" olarak düşünmezlerdi.

Sermayenin yeniden üretine geçebilmesi için, toplumsal üretimin ayrı ayrı parçaları olanağere ve entianın doğal biçimleri arası da bir uygunluk olması, zorunlu bir haldir. Bu aradaki zorunlu uygunluk onun, yani sermayenin iyiliğinden dolayı değildir. Bu sermayenin yeniden üretimi, bir dizi çalkantılar denizi ortamında oluşur ve çalkantılı durulduktan sonra sermaye belirli bir yol katedmiştir. (kapitalizmin devrevi buhranları) Bu uygunluk, kapitalist bir ekonomide farklı ücretlerle çalışan farklı üreticilerin bilinmeyen bir pazar için zalişmaları yüzünden bozulur. Farklı nitelikleri olan ve pazarlar da birbirleriyle karşı karşıya gelen metalar ve bunların üretildikleri

Sanayiî dalları, farklı olarak gelişme gösterirler. Ve birbirini ile kıran kıran pazara hakim olma savaşı, güçlü olanın iç pazarı denetim altına almasıyla, sonra, dışa tasmayı, dışta bir pazar arayışı artık bir tarihi görev haline gelir.

Entia, pazarda kendi rakibini alt ettikten sonra onun üretim araçlarını ve iş gücünü de hakim olur ve bu üretim araçlarını ve iş gücünü tekrar yeniden üretin katar. Üretim kapasitesi de buna bağlı olarak bir gelişme genişleme kaydeder. Bu durumda arz edilen entia kendisine yeterli miktarda talep bulamaz ise, o pazarda üretim arzansı baş gösterir. Bu durumda sermaye ne yapacaktır? Piyasada bu durumun yarattığı bir bunalım vardır, ya üretim alanını değiştirir, çek yeni bir üretim dalını deneyecek ki her zaman buna imkan bulunmakla birlikte (nakımların, iş gücünün v.s. değişimini de beraberinde getirir) baş vürması gereken bir zorunluluktur. Veya üretmiş olduğu fazla entiyi başka alanlarda pazarlayabilmek için çeşitli yollara baş vuracaktır. Gerek kendi hayatı için, gerek sermayenin bünyesel karakteri icabı, kendisine yardımcı olacak dış kaynaklar arayışa başlayacaktır. "Ama sermayenin bir sanayî faaliyetini bırakıp ötekine geçmesi için, bu alanda bir bunalım olması gerekir, ve böyle bir bunalım tehdidi altında bulunan kapitalistleri, bir dış pazar arayışta ihracatı kolaylaştırmak için mali yardımlar ve primler v.b. arayışta kin alılabilir" (38)

Kapitalizm öncesi üretim şekillerinde, üretim tarzında olsun, üretim araçlarının niteliğinde olsun çok farklı bir ayrıcalık göze çarpmaktadır. İkel konumlardaki üretim araçları teknik-feodaliteye kadar, küçük değişikliklerle süre gelmiştir. Kapitalist üretim tarzında ise, tam bir farklılaşma en çabuk bir biçimde göze çarpmaktadır. Kapitalizm öncesi üretim şekillerinde egemen olan tarz, basit yeniden üretim ve o topluluğun ihtiyaçlarını karşılamak için yetliydi. Bu durum, üretimin farklılaşmasını, çeşitlenmesini de engellemişti. Meta ekonomisi ile birlikte başlatılan geniş yeniden üretim ise, bu çemberin çeperlerini kırarak, hem kendi içindeki farklılaşmayı hızlandırmış hem de kendi dışında alabildiğine yayılmıştır.

Basit yeniden üretimin yapıldığı dönemlerde, farklı bölgelerde yaşayan topluluklar, birbirlerinin ekonomik ve siyasal yaşamlarına el atmadan yüzyıllarca yaşayabiliyordu. Kapitalist üretim tarzında ise, ilk önce kendi dar çemberini parçaladı, bölgesel sınırları astı, daha sonraları farklı devletlerin içine sızmayı ustalikle başarabildi. Önceleri mal mübadelesi dönemlerinde, devletlerin birbirinden ayrılığını, birbirleriyle olan ticaret ilişkileri belirliyordu ve bir yaklaşıma zorunlu kılıyordu. Sermaye, kapitalizm öncesi dönemde, ayrı ayrı toplumlarda şekillenmişti, ekonomik durumun böyle olmasına bağlı olarak, toplum-

ların siyasal ve kültürel hayatlarında birbirlerinden bağımsızdı. Ve bulurum onların, tek bir ekonomik sistem altında birleşmesini zorunlu kıldı. Bu tarihi görevde kapitalizmden başka yerine getirecek güç elbetteki yer yüzünde yoktu. Meta dolaşımının, devletlerin iç işlerine karışmak yöntemini de beraberinde getirmesiyle birlikte, emperyalizm yeni sistemler geliştirmeye ve sürdürüyü biraz daha gizleyebilmek için sermayeyi, krediler ve yardım fonları şeklinde borçlandırma (istikraz) yoluyla sömüreceği bölgelere akıtmaya başladı. Bu hiç de kapitalizmin çürüklüğünden veya onun zaafından doğan bir durum değildir. Kapitalizmin tarihi açıdan ilericiliğini kanıtlanması bakımından, çok önemli bir durumdur.

"Kapitalist bir ülkenin bir dış pazara sahip olma ihtiyacı hiç bir zaman toplumsal ürünün (ve özellikle artı-değerin) gerçekleştirilme yasaları tarafından belirlenmez, her şeyden önce, kapitalizmin, ancak devlet sınırları dışına taşan geniş ölçüde gelişmiş meta dolaşımının bir sonucu olarak ortaya çıkması gerçeği ile belirlenir. Bu yüzden dış ticareti olmayan bir kapitalist ulus düşünülmez, böyle bir ulus da yoktur zaten." (39)

Türkiye'deki kapitalist olgunun varlığının inkarı, üretim araçlarının dağılışı ve onun belirlediği üretim ilişkilerinin kapitalizmi içerdiğinin yitmesinde yatmaktadır. Osmanlı döneminde uygulanan üretim tarzında, gerek toprak mülkiyetinin dağılısındaki klerföilik, gerekse, zanaat dalında yapılan üretimin çeşitliliği, ta o zamanlar bugünkü Türk kapitalizmine temel teşkil etmekte idi.

Dünya ticaretinin uzun yıllar odak noktası durumunda bulunan Anadolu, kendi iç bünyesindeki ticari ilişkilerde de oldukça başarılı bir merkezîyetçiliği sahipti. Prof. Hasan Resit Tankut, bu ticari faaliyetin geniş bir şehirler arası iş bölümüne, yani uzmanlaşmaya yol açtığını yazmaktadır. "Gaziantep'in ayakkabıcılığı, Maraş'ın demir sanayiî yönündeki ileri düzeyi, Konya ve Afyon'da kececiliğin durumu "daha sonra Doğan Avcıoğlu şöyle yazmaktadır: "denekki, daha Selçuklular zamanında başlayarak Anadolu Türk toplumu, coğrafi mevkiî gereğince, milletlerarası ticaretle bağlı olarak, a-) zanaatın tarından ayrılması ve b-) şehirlerarası ticaret aracılığıyla zanaat ve ticaret birbirlerinden kopması gibi ortaçağ düzeninden modern çağa geçişte önemli rol

oynayan iki çevrim gerçekleştirmeye yolunda büyük mesafe almıştır".(40)

Kapitalizmin temel niteliklerinde, üretimin çeşitlenmesi ve buna bağlı olarak, bu üretimin dalları tarafından üretilen ürünlerin pazarlanmasındaki ustalıkta Osmanlılık döneminde ustaca sağlanabilmektedir.

Yine kapitalizmin belirleyici unsurlarından olan iç pazar meselesi ile ilgili olarak, "bir iç pazarın oluşumunda (yani gelişmesinde) temel süreç, toplumsal iş bölünüdür. Bu, hammaddelerin işlenmesindeki farklı biçimlerin (ve bu işletmede ki farklı işlemlerin) bir biri ardısına tarımın ayrılmasından ve ürünlerini (sınai metallerini) tarım ürünleri ile değişim bağımsız sanayiî dalları haline gelmesinden ibarettir. Böylece tarımın kendisi, sanayiî haline gelir (yani meta üretir) ve onda da aynı uzmanlaşma süreci yer alır."(41) Türkiye'yi hala yarı feodal üretimin ilişkileri içerisinde görmek isteyenlere açık cevap.

Üretim de, üretimin amaçlarının çeşitliliği kazanması ve buna bağlı olarak, toplumsal iş bölümünün çeşitliliği kazanması, iç ticaretin ve dış ticaretin çeşitli dallarda yapılmasını zorunlu kılmuştur. Doğal ekonomi döneminden de geçmiş olan Osmanlı topluluk yapısı, üretim tarzı olarak feodaliteye bu yönü belirleyici unsurlarından olan tarım dayanmaktadır. Anadolu'nun orijinalitesi, coğrafi yerinin öneminde de yatmaktadır. Çeşitli ticaret transit yollarının uğrak yerinin olması ve toprakta uygulanmış olduğu ileri bir toprak sistemi, bugünkü Türkiye kapitalizminin temellerinin harcını ta o zaman koymuştu. Tüm bunların yanı sıra, toplumsal üretimde bulunan nüfusun tarımda marifektür sanayiinde de gelişide ayrı bir önem taşımaktadır.

"ÜFUS ÜZERİNE

Kapitalizmin genel gelişiminin iyi değerlendirilebilmesi koşullarından birisi de, sınai (yani tarım dışı) nüfusun tarımsal nüfusa oranla daha fazla bir artış kaydetmesidir. Kapitalizm gelistikçe de kırsal kesimdeki nüfus, sanayiî kesiminde yoğunlaşır. Üretim araçlarında ki nitelik farklılaşmalarda önemlidir. Basit meta ekonomisinden kapitalist geçiş yeniden üretime geçişte, küçük çapta üretim araçlarına sahip olanlar kapitalist ekonominin baş döndürücü gelişmesinin hızı ile bu üretim araçlarını kaybetirler. Küçük üreticilerin ellerinden alınan bu üretim araçları, yeni sahiplerinin ellerinde tekrar sermayeye dönüşür ve sermayeye dönüşmeyle beraber yeni bir üretim için hazır hali gelir.

"Meta ekonomisi ortaya çıkınca iç pazarda ortaya çıkar, iç pazar bu meta ekonomisinin gelişmesiyle yaratılır. Ve toplumsal iş bölümünün yayılma derecesi, onun gelişme düzeyini belirler, iç pazar, meta üretimini, ürünlerden iş gücüne uzmanlaşma ile yayılır, ve ancak işgücünün meta haline dönüşmesiyle orantılı olarak, kapitalizm tüm ülke ekonomisini kucaklar, ki bu ekonomi, esas olarak, kapitalist topluma gitgide daha önemli bir yer tutan üretim araçları sayesinde gelişir. Kapitalizm için "İç pazar" toplumsal iş bölümünü derinleştiren ve doğrudan üreticileri kapitalist yada işçiye dönüştüren, gelişen kapitalizmin kendisi tarafından yaratılır. İç pazarın gelişme derecesi, ülkedeki kapitalizmin gelişme derecesidir."(42)

Kapitalizmin emperyalist aşamadaki tahlillerinde ona, yani kapitalizme hammadde kayraklığı eden doğal ekonominin, kapitalist potansiyeleli oluşturabilmek için, bilinçli veya bilinçsiz sönürü düzenini geliştirdiğini gözden uzak tutamayız. Hele toplumlar arasındaki ilişkilerde ekonomik-sosyal-araya ticaret girdiği zaman, sönürü ve bunun altında yatan istila kaçınılmazdır. Dr. Hikmet Kıvılcımlı bu konuyla ilgili şöyle yazmaktadır: "Eski istilacılıklar, bezirgan ekonominin adeta kervan yollarından ilerleye ilerleye açılıp yayılması ve geçtiği yerleri bir birine katmasıydı. Demek eski istilacılığın sebebi sırf ticaret çıkarlarını etrafında döner dolanırdı."(43) Burada Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın ekonomi politik anlayışının Anti-İemhist olduğunu Lenin'le açıklanmaya çalışacağız. (Bezirgan ekonomiden anlatılmak istenen doğal ekonomi olsa gerek, kervan yollarına gelince, ortaya çıkışı ve coğrafi görünümü hiç de yukarıda dediği gibi genel bir durum içermektedir. Bu kervan yollarının niteliği, Osmanlı toplumunun doğay ile ilişkisini güçlendirmesi

40-) Doğan Kuvroğlu - Türkiye'nin Düzeni Sf -17

41-) V.İ. Lenin - Rusyada Kapitalizmin Gelişmesi Sf -50

42-) A.g.ē

43-) Dr. Hikmet Kıvılcımlı - Emperyalizm Geberen Kapitalizm Sf -19

ve doğuyu daha iyi kontrol altına alabilmesi için kurulmuş feodal (ticari, sınıf, siyasi, kültürel v.b) Sömürü acağı içeren bir hal almışta açıklık kazanmaktadır."Eski biçimler altından, iktisadi birimler ne yapılarında, ne de büyüklüklerinde bir değişikliğe uğramaksızın ve toprak beyinin talikanesinin, köy yada kır zanaatçıları ve küçük sâhayıcılar (el sânatçıları denon kişiler) için yakındaki küçük pazarın ötesine uzanmadan yüzyıllarca varlıklarını sürdürebilirlerdi."(44)

Toplumların gelişme sürecinde ise, birbirleriyle ticari ilişkileri bir zorunluluktur ve giderek istilacı bir karakter kazanmaktadır. O da özünde sömürüyü içermektedir. Bununla birlikte, geçiş dönemlerinde toplumlar arasındaki ilişkiler, ekonomik zorlamalar sonucu toplumların birbirlerinin sınırlarına saldırularını zorunlu kılmış ve budurum ekonomik olarak kuvvetlinin zayıfı ezmesini ve tahakkümü altına almasını kaçınılmaz bir hale getirmiştir. Bu doğal ekonomi döneminde de böyledir, kapitalizm döneminde de böyle olmuştur, emperyalist dönemde de böyle olmaktadır. Çünkü Marks'ın deyişiyle "Tarih sınıf sâfatlarından oluşmaktadır" Lenin, "Emperyalizm" adlı dev yapıtında, dünyanın paylaşılmasının 19. yüzyıldaki görünüşlerini istatistiki bilgilere dayanarak anlatırken şöyle yazmaktadır: "Yeni kapitalizmin tekelci döneminde, mali sermaye döneminde geçisi ile dünyanın paylaşılması için yürütülen mücadelenin ağırlığı birbirine bağlı şeylerdir"(45)"Sömürge politikası da, emperyalizminde kapitalizmin çağdaş döneminden hatta kapitalizmeden önce mevcuttu. Kolelik üstüne kurulu bulunan Roma, bir sömürge politikası izliyor ve emperyalizmi uyguluyordu. Ama iktisadi ve toplumsal biçimler arasındaki farkı görmezden gelerek yada arka planlara iterek, emperyalizmin "genel düzeni" üstüne fikir yürütmek tıpkı "Büyük Roma" ile "Büyük Britanya" arasında kıyaslanalara girnek gibi bir takım boş palavralara ve bayagılıklara düşürür kişiyi. Çünkü kapitalizmin eski evrelerindeki sömürge politikası bile, mali sermayenin sömürge politikasından temelde ayrılıklar göstermektedir."(46)

Kapitalizm öncesi ekonomik sistemler arasındaki mevcut ekonomik sosyal ilişkilerin de istilacı savaşçı sekile dönüşmesinin emperyalist karakter taşıdığı söylenmektedir, ancak çağdaş kapitalist dönemdeki mali sermayenin sömürge politikası, elbetteki o ilkel dönemden alabilirdiğine farklıdır, fakat kesinlikle ondan bağımsız değildir.

EMEĞİN İKTİSADİ VE KÜLTÜREL KURTULUŞU İÇİN İLERİ İ

YAKININ İŞÇİ SİYASİ VE DEVRİMCI MÜCADELESİ İ

EMEĞİN KURTULUŞU GURUBU

44 - Rusya'da Kapitalizmin Belirilmesi (Lenin) s. 50

45 - İmperyalizm (Lenin) s. 97

46 - a.g.e. s.102.